

Přítomnost

ROČNÍK XV

V PRAZE 6. DUBNA 1938

ZA KČ 2.—

Analýsa toho, co jest

Odkud to vědí noviny?

PAVEL VILEMSKÝ

Jak žijí kulturně naši Němci?

E. BRUNNER

My do ciziny a cizinci k nám

EVŽEN ŠTERN

Česká a slovenská literatúra

ALEXANDER MATUŠKA

Čtyři na skořápce

JIRÍ ALTER

Konec světa za pouhých 30 haléřů — Gentlemani a demagogové

Několik pozorování ze severu — Svedený vůdce

Pestrá velikonoční vajíčka a Sana

korunují velikonoce. Malovaná vejce zvyšují náladu, SANA zase zlepšuje chuť mazanců.

Vše chutná se SANOU, jemným čaj. margarinem.

KRAUS & SPOL.
tailors for gentlemen and ladies

PRAHA II,
Panská ul. 10

Telefon 309-69

NOVÉ DIVADLO

HERVÉ-J
Mamzelle NITOUCHE

30. března 100x
9. května možná — že **150x**

Odborný lékař pro porodnictví a pro nemoci žen **MUDr. K. STEINBACH**
PRAHA II, Havlíčkovo náměstí 22. — Ord. 9-11, 2-4. — Telefon 270-13

KLUB PŘÍTOMNOST
sekretariát a klubovní místnost v Praze XI., budova Všeobecného penzijního ústavu (vých. vchod), tel. 355-33

Pravidelné debataní večery ve středu v 20 hod.

Dne 6. dubna 1938 promluví v Klubu Přítomnost pluk. gen. štábu Emanuel Moravec na téma: Ozbrojený stát.

Mínulý týden přednášel v Klubu Přítomnost red. dr. Hubert Řípka o posledních zahraničně-politických událostech se zvláštním zřetelem k ČSR. Přednáška byla mohutnou manifestací víry v ony základy našeho státu, které jsme budovali po 20 let státní existence, ale také projevem skálopevného oahodlení tyto základy do posledního dechu chránit.

Přednáška poslance Nár. sjednocení dr. Lad. Rašina v Klubu Přítomnosti o tom, proč se Nár. sjednocení odhodlalo pro vstup do vlády, byla velmi čile diskutována v čl. tisku, protože byla ve své linii a formě opravdu projevem velké politické objektivnosti a to i ve svých historických zhodnoceních našeho vnitropolitického života. O přednášce se zmínilo i Nár. osvobození a hanácký Hlas lidu, které mezi jiným píše:

„Tu stojí za zaznamenání, že poslanec dr. Rašin před týdnem ve své přednášce ve Klubu Přítomnosti v Praze konstatoval, co vzdávalo stranu býv. národní demokracie od účasti při správě státu. Byla to především osobní antipatie k prezidentu republiky a k tehdejšímu ministru zahraničních věcí, která nakonec svedla dohromady dra Kramáře a Jiřího Stříbrného. Byla to také ničím nepodložená víra obou těchto mužů, že vlna fašismu natolik ovlivní československý lid, že stranu národního sjednocení učiní velkou a vynese ji k moci. Seriosní lidé ve straně národního sjednocení přijímali tuto víru velmi zdrženlivě a jen několik horlivých poslanců pilně vztýčovalo pravicí na svých schůzích a začalo velmi pilně budovat z organizací mládeže údernické roty. Nuže, tato politika byla nyní lidmi z národního sjednocení zavržena. Národní sjednocení, vstupující do vlády, běže na vědomí a za svou dosavadní linii vnitřní i zahraniční politiky a v tomto směru se zavázalo spolupracovat.“

V pražském Klubu Přítomnost vyložil poslanec dr. Lad. Rašin, proč je nár. sjednocení ochotno vstoupit do vlády. Uvedl, že jeho strana byla vzhledně do opozice ne-souhlasem s devalvační politikou. Dr. Kramáře svedl Stříbrný; oba je svedla dohromady animosita proti Masarykovi a Benešovi. Těch, kdož chtěli k nim věcný poměr, se nedbalo. — Požadavky, které uplatňovala nár. dem. (zbrojení, bran-nou výchovu, spolenectví a nejen Společenost národů) byly provedeny i bez nár. demokracie a strana tedy nemá důvodu k opozici. Deval-vace neměla oněch účinků, jichž se strana bála, i když neměla ani všech očekávaných výhod. Strana má tedy nejen právo, nýbrž i povinnost zúčastnit se vládní odpovědnosti. — Polední list k přednášce dr. Rašina poznamenává, že styky dr. Rašina s čs. nár. soc. nejsou nového data.

OBSAH 13. ČÍSLA PŘÍTOMNOSTI: F. PEROUTKA: Naše německá otázka. — JOSEF PACHTA: Osudy vídeňských židů. — A. TICHÝ: Z dopisu českému fašistovi. — AUGUSTIN BOSÁK: Získalo či ztratilo Rakousko Anschlussem? — E. BRUNNER: Jak žijí kulturně naši Němci? — MILENA JESENSKÁ: Soudec Lynch v Evropě. — Ztratila se zpráva z Londýna... — ...a málem celá jedna řeč. — Konec a obroda aktivismu. — Jaksch na naší adresu. — Politik s dvěma jazyky — Kdo zmařil střídání resortů? — Neútočení v tisku. — Noste lidu víru živou! — Horší než Švejk. — Lékařské zkušenosti ze španělské války.

Přítomnost
řídí Ferd. Peroutka

nezávislý týdeník
vychází ve středu v nakladatelství
FR. BOROVÝ V PRAZE I., NÁRODNÍ TRÍDA 11
Telefon číslo 390-51 až 54 • Účet poštovní spořitelny číslo 35.622 • Nevyžádané rukopisy se nevracejí • Předplatné na rok Kč 100.—, na půl roku Kč 50.—, na čtvrt roku Kč 25.—, jednotlivá čísla Kč 2.—, Pour la France et ses Colonies Frs 2.50. Dohlédací pošt. úřad Praha 25. • Odpovědný redaktor Zdeněk Richter.
TISKEM KNIHTISKÁRNÝ O R B I S, PRAHA XII., FOCHOVA TRÍDA Č. 62

Přítomnost

ROČNÍK XV

V PRAZE 6. DUBNA 1938

ČÍSLO 14

Analýsa toho, co jest

Nevíme, zda českoslovenští zástupci na mírové konferenci hájili požadavek historických hranic jako požadavek maximální, který by připouštěl úchylky a změny, anebo zda výsledek odpovídal přesně jejich představám. Víme však, že i u mužů národnostně naprosto spolehlivých (Bechyně, Modráček) byly nad tímto úspěchem smíšené pocity, projevené i veřejně.

Nyní tedy máme ve státě německou menšinu neobyčejně početnou, jejíž síla z velké části souvisí se soukmenovci zahraničními, jejíž území je zčásti protkáno českými jazykovými ostrovy o různé síle.

Poctivě řešení otázky Němců u nás bylo by vyžadovalo bezvýhradné změny smýšlení na obou stranách: Němci by se museli smířit s tím, že se nedá měnit nic na jejich příslušnosti k našemu státu, Čechové zase s tím, že smíšené území se nestane převážně českým. Ale tajně naděje jedněch i druhých pohybovaly se opačným směrem.

Nemusíme se vážně zabývat plány lidí, kteří se domnívají, že by bylo lze naše smíšené krajiny prostě počestit. Můžeme nechat i mravní námitky stranou, neboť tento plán jest sám o sobě neproveditelný. Průměrné naděje pohybovaly se spíše v tom směru, že český živel podstatněji pronikne do smíšeného území.

Na straně našich Němců stojí jediná skutečnost, která by mohla mírnit jejich odstředivé tendence: že po staletí žijí v historických hranicích našich zemí. Tak asi do polovice minulého století mohl tento zemský patriotismus ještě vyvažovat tendence vlastenečtí jazykového. Ale potom nastala změna: Již za Rakouska usilovali Němci o administrativní rozdělení Čech podle národnostních hranic a dějinné vzpomínky jim v tom nijak nepřekážely. V celém předválečném Rakousku smýšleli zrovna Němci v českých zemích co nejméně rakousky a dynasticky; v tom se lišili od alpských Němců. Pochopíme, že splynutí Rakouska s německou říší v nich posílilo velkoněmecké city. Neří tedy zrovna na místě, zahledět se do historie a tvářit se, jako bychom měli co dělat s Matesem z Thurnu anebo Jáchymem Šlikem, když máme co dělat s dědici odkazu Schönererova a Lodgmannova.

Dotknete-li se kteréhokoliv citového místa v našich dějinách, najdete tam souzvuk českého a německého myšlení. Husa chápou jako pořádného šovinistu a ráz oslav 6. července, pokud se ve smíšeném území konají, je často v tomto přesvědčení utvrzuje. Husitské války se jim jeví jako čechisační tažení.

Již v době „jara národů“ v roce 1848 se ukázalo, že politické ideály Čechů a českých Němců si odporují. Německý program byl: na místo dynastického panství nastoupí suverenita národa a samo sebou se rozumí, že říše, která takto vznikne, se bude rozprostírat po území celého tehdejšího německého Bundu a zahrne tedy i české země. Čechové, jak víme, bojkotovali volby do frankfurtského parlamentu. Byl v tom dobrý pud sebezáchovy.

V konstituční éře Rakouska vidíme zase Němce (liberály) jako stoupence centralismu, Čechy jako federalisty. Největší porozumění pro české požadavky měl v té době německý ministr, původem z Württemberska (Schaeffle). Chování českých Němců v době převratu bylo jenom pokračováním jejich chování v minulosti. Jistě by bylo neobyčejnou podporou dnešního stavu, kdyby Němci byli v převratových dobách naši republiku spolu zakládali. Víme však, že se chovali odmítavě; svou příslušnost k československému státu vzali na vědomí, až byly hranice stanoveny mírovou smlouvou.

V poslední době se vyslovil poslanec Bechyně: Stát nemusí být založen na jazykové příslušnosti, občany může spojovat ideál demokracie a lidských práv a my uskutečníme tento vyšší typ státu. Ale obtíž jest v otázce: Co dělat, když nechtějí? Ani Bechyněův ideál státu, založeného na oddanosti myšlenky lidských práv, není uskutečnitelný bez součinnosti obou partnerů. Není ani samozřejmé, že v nynější době jest našim Němcům v jejich převážné většině ideál demokracie a lidských práv tak důležitý, aby jim stačil za důvod bezvýhradného přiznání ke státu. Pro dohlednou dobu otázka nezní, zdali nabízíme takové pojetí národa a státu, které je vědecky lépe odůvodněné, lidsky dokonalejší atd., ale zdali máme snad lidem, kteří toto pojetí nechtějí uznat, je násilím vtluokat do lebek. Myšlenka demokracie a lidských práv nestojí u Němců tak v kursu, aby zatlačovala nacionalistické aspirace. Stává se, že pro určitou dobu se dostanou zrovna národnostní otázky do popředí.

Pokud pak převaha takových ideálů u našich Němců znamená současně dynamit proti celistvosti našeho státního území, zbývá hlavně naděje: čas. Podaří-li se totiž proplout nějakou dobou, kdy skutečně národnostně jazykový princip přestane býti tak mocným jazykovým činitelem, jakým je dnes, pak je naděje, že mezi tím vykoná soužití ve společných hranicích své dílo a vytvoří ony předpoklady, které nemůžeme nahradit žádným sebe toužebnějším přáním, a vyvolá v život onen státní patriotismus, který má na mysli poslanec Bechyně.

Němci, kteří by měli zájem na řešení co nejrychlejších, nemohou se ho odvážit, protože by bylo pro ně nebezpečné. Po válce, kterou by vyvolali dnes, bychom prohlíželi mapu dnešního velkého Německa jako historickou zajímavost, jako třeba mapu císařství francouzského z roku 1810, kdy hranice vlastní Francie končily u Lubecku při Baltickém moři.

Henleinova strana.

Sudetoněmecká strana jest nyní bezspornou reprezentantkou našich Němců. Pokud uvažujeme o politických silách a nikoli o diskusních kroužcích, jest nejlépe počítat se sudetoněmeckou stranou jako skutečným politickým zastoupením našich Němců. Její podíl na mandátech obnášel dosud 2 třetiny. Po připojení Rakouska k říši by byl patrně dosáhl tři čtvrtiny a nyní po likvidaci občanských aktivistických stran

můžeme jej odhadovat na čtyři pětiny. Takový výsledek by asi měly volby v německém táboře.

Tento výsledek není důsledkem nějakých mimořádných schopností vůdců sudetoněmecké strany. Němci v Čechách se již po desetiletí vyznamenávají nedostatkem politického talentu, a henleinovci v tom směru se vůbec neuchylují od tradice. Tradicí německých politických vůdců v Čechách po celá desetiletí je, že potřebují příliš mnoho času na ješitné shlížení v zrcadle a nezbude jim již čas na skutečné politické činy. Uvází-li se velká hospodářská a kulturní síla, jakou naši Němci za sebou měli, a hubené výsledky, kterých se konec konců dodělali, jest v tom špatné vysvědčení pro jejich politické schopnosti. Můžeme opakovat: dnešní vedení sudetoněmecké strany není o nic schopnější, než bylo jakékoliv dřívější politické vedení našich Němců. Ale tím vážnější jest věc pro nás. Vykazuje-li toto vedení určité výsledky, jest to jenom jasný důkaz toho, jak velice samy okolnosti pro ně pracují.

Sudetoněmecká strana byla letos stižena vážnými vnitřními chorobami a její přitažlivost na průměrného německého občana proti dřívějšímu ochabovala. Proces s Ruthovými společníky pro homosexualitu jí zasadil vážnou ránu. Ale tato krize byla překonána faktem, že německé sjednocovací úsilí mělo v Rakousku úspěch, a znovu si na tom musíme připomenout, s jakou reálnou silou německého krajního nacionalismu máme dnes co dělat. Jest nebezpečnější nežli byl kdysi po převratu iredentismus Lodgmannův, protože jest opatrnější.

Naše vnitřní záležitost.

Za veškerou tou náladou, která ovládá mysl daleko převážné většiny našich německých krajanů, stojí síla oslňující zahraniční události, první skutečné realizace velkoněmecké touhy. To ovládá jejich myšlenky tak, že všechno jiné se jeví něčím podružným. Jestli v tom nejsou na špatné cestě, to jest věc jiná, kterou odhalí teprve budoucnost. Radikalizace našich Němců by nebyla vysvětlena bez zahraničních událostí. Zdali se náš německý partner bude cítit silnější nebo slabší, troufalejší nebo zdrženlivější, zda dohoda s ním bude snadná anebo naopak vůbec nemožná, to všechno závisí na mezinárodním významu Německa a na jeho zájmu na našich Němcích.

Největší nebezpečí je v polovičatých řešeních, která odpůrce neuspokojí, ale při tom posílí jeho posici.

Politika t. zv. prohlubování 18. února patří ve skutečnosti k tomuto druhu polovičitého řešení. Čtete-li český tisk, máte pořád dojem, že se naši lidé chystají před domácím a zahraničním fórem logicky dokázat, že Němci nemají příčin k nespokojenosti. Zajisté. Pokud by se jednalo jediné o zajištění jejich kmenové existence, pak jsou dotováni více než je zapotřebí. Ale fakticky máme co dělat s tím, že jim jde o více. To prakticky zároveň znamená, že pokud nebudeme schopni k zcela pronikavé reformě, nehneme se patrně s místa. Češi a Němci povedou monology, kterými k dorozumění nedospějí.

Co tedy dělat? Nejprvnější by bylo, pustit stranou naděje, že se v dohledné době podaří zájmy stavovskými nebo třídními rozdrobit dnešní německou frontu. Němci postavili dnes nacionální zájem natolik do popředí, že se nedá čekat, že by bez podstatné změny zahraniční a vnitřní situace tuto frontu zase opustili. Ostatně mají výhodu, ve které je každá oposice.

Je třeba se zříci domněnky, že cestou docela drobných ústupků se dá něco pořídit. To ztroskotá již na subjektivní vůli Němců, ztěžovat nynější situaci za každou cenu. Jest potřeba se rozhodnout pro dorozumění anebo pro boj. Dorozumění, to by znamenalo, nyní v roce 1938, položit nové základy pro budoucí vývoj republiky a získat v nich východisko pro další vývoj, východisko, které by netoliko právně, ale i mravně vázalo všechny účastné spolubudovatele, nejevíc se jako závěrečné slovo jednostranné národnostní diktatury jako ústava z roku 1920. Na tomto základě by mohlo Bechyňovo slovo o vyšším nadkmenovém typu státu býti naplněno skutečným životem. Druhá cesta by byla, stát se následovníky jakobínů z doby revoluce francouzské. Lidmi, kteří vědí, že bojují o svou bodu nebo smrt a kteří proto se staví bezohledně a tvrdě proti vnějšímu i vnitřnímu nepříteli.

Jsou to dvě cesty a jistě zkusíme nyní nejdříve tu první.

Úkolem tohoto článku bylo bez ilusí analyzovat skutečnost. Takové analyzy je třeba, abychom se nyní vespolek dohodli o tom, co máme dělat. —al.

p o z n á m k y

Konec světa za pouhých 30 haléřů

Na nervovém otřesu lze hodně vydělat. Vážná starost našeho lidu je pro určité lidi pramenem zisku. Řeklo by se, že nepoctivost už nemůže být větší, ale lidé, kteří proměňují v peníze duševní tlak, spočívající dnes na všech občanech republiky, říkají si vážně „nacionalisté“.

V posledních týdnech kvete na pražských ulicích nechutný a opovrženíhodný obchod — totiž obchod nervovými otřesy. Když se úředník, zaměstnanec a dělník vrací večer unaveně domů, vyskočí proti němu na rohu vrískot: „Zvláštní vydání! Válečný rozkaz Anglie proti Německu! Zvláštní vydání!“ Nic menšího, než: „Válečný rozkaz Anglie proti Německu.“ Taková zpráva se nevyskytuje každý den a stojí věru za 30 haléřů. Je to výborný otřes nervů, které jsou už stejně náchylné k přecitlivělosti. Zprávu vykřikuje ochraptělý kamelot, a občan, který má snad nedůvěru ke kamelotovi a chce se nejdřív přesvědčit na vlastní oči, opravdu vidí na titulní straně novin veliká písmena, hlásající: „Válečný rozkaz Anglie proti Německu.“ Mimo to vidí seriosní hlavičku listu: „Národní noviny“ — přísně nacionální list, který si přece nemůže zahrávat s nervy spoluobčanů. Je-li občan trochu politicky vzdělaný, pak ví, že je to list pana Hodače, známého vlastence a vážného muže, který byl kdysi vedoucím ve Svazu průmyslníků. Takový pán není přece schopen drásat nervy pořádných občanů jenom proto, aby jim vytáhl z kapsy mizerných 30 haléřů. Pan Novotný koupí si tedy zvláštní vydání. A vidí: není to zvláštní vydání, nýbrž jen docela obyčejné. Nejde také o žádný válečný rozkaz Anglie proti Německu, nýbrž naopak o Chamberlainovu řeč, která už byla v novinách předevčírem. Všechno ostatní souhlasí: list se jmenuje „Národní noviny“, patří horlivému vlastenci a je právě tak vážný jako přísně nacionální.

Máme tiskový zákon a máme také přesné předpisy pro prodej a kolportáž novin. Všechny tyto předpisy jsou ještě z dávných, dobrých časů, kdy lidé měli určitě klidnější nervy. Přes to už tehdy zákon výslovně zakazoval, aby kameloti vykřikovali na ulici obsah novin. Nesmějí volat nic jiného, než jméno listu. Tento předpis je odůvodněný: ve velkém městě je málo věcí, které by tak snadno dovedly vyvolat na ulicích paniku, jako senační zpráva, která se rve lidem do uší. Dovoluje-li se, aby prodavači novin vychvalovali své zboží, pak je tlak konkurenčního boje nutí k nekale soutěži a redakce musí hledat denně nové, senační titulky. Proto bylo vyvolávání obsahu novin v klidných dobách, které jsou už za námi, právem zakázáno. A d n e s, v této podrážděné a předrážděné době, úřady přihlížejí, že se hluk ulice stupňuje až k nesnesitelnosti divokým vykřikováním novinářských zpráv.

Při tom musíme uznat naprostou nestrannost úřadů. V den polského ultimata Litvě slyšel jsem na Můstku, tedy v samém středu Prahy, volání kamelota „Rudého práva“: „Zvláštní vydání! Rudé právo! Ultimatum Polska sovětskému Rusku!“ Kamelot držel noviny tak, aby lidé viděli jen obrovský titul: „Ultimatum Polska“ — slovo „Litvě“ nebylo už vidět. Za dvě hodiny šel jsem znovu přes Můstek. Kamelot stál na stejném místě a křičel neustále: „Ultimatum Polska sovětskému Rusku!“ Celé dvě hodiny volal tedy kamelot do uší chodců uprostřed Prahy, že vypukla světová válka. Polské ultimatum Rusku není opravdu žádná maličkost, nýbrž zpráva o menší potopě světa. A jest nám uznat, že taková zpráva už za 30 haléřů stojí, to je skoro zadarmo.

Nepřejeme snad kamelotům výdělek? Ze srdce bychom přáli dvojnásobný výdělek těmto chudým a inteligentním dětem velkoměsta. Ale jde o to, aby se uznalo, že několik korun, které takto vydělají, není v žádném poměru k ničivému účinku jejich křiku na nervy občanů. Natrvalo je to i s obchodního hlediska nesmyslné počinání. Zákazník se dá nanejvýš dvakrát ošidit zvláštním vydáním, které jím vůbec není a nedá se víckrát napálit sensačními zprávami, které se den nato ukázaly jako naprosto vymyšlené. Nekoupí pak vůbec nic, ani vážné noviny, a kdyby mu někdo volal do uší, že Praha leží u Vltavy, bude i to považovat za podvod s vymyšlenými zprávami.

Nemusíme mít žádný soucit s vydavateli. Lidé, kteří chtějí vydělávat na nervovém otřesu spoluobčanů, jsou hnusní nepřátelé lidu. V zájmu hmotné a myšlenkové obrany žádal už stát od svých občanů větší oběti na penězích a osobních zájmech, než by byl radikální zákaz tohoto odporého druhu reklamy. Není naléhavějšího zbrojního opatření, než obrana nervů obyvatelstva. Bude se od něho žádat ještě velmi mnoho a proto nelze připustit, aby nervy lidu dráсал nějaký vydavatel jenom proto, že chce obyvatelstvu vnútit několik set výtisků svého neodpovědného listu.

Náš časopis se nedovolává často úřadů a nevydává také „hesla“. Ale tentokráté žádáme úřady naléhavě: Proveďte platné předpisy radikálně a bez výjimky! Nedovolte vykřikovatí sensační zprávy! Chraňte obyvatelstvo před nejsprostším obchodem, jaký si člověk může představit — před obchodem s panikou!
V. K.-ý.

Gentleman a demagogové

Zástupci cizího tisku v Londýně si minulý týden pozvali na oběd britského zahraničního ministra Halifaxe, který tam pronesl řeč. Stojí za to ji reprodukovat, protože je to krásný projev ducha britské vládnoucí třídy.

„Názor průměrného Angličana na zahraniční věci“, pravil Halifax, „byl obyvatelům kontinentálních zemí často tak trochu záhadou. Často se mnohým zdálo, že jsme nevypočitatelní tvorové, a v dobách krísi jsme snad byli ještě nevypočitatelnější než obyčejně, protože jsme byli s to pevně ovládati své city. Přes to však naše stanovisko k zahraničním věcem bylo vedeno naprosto zdravými pochody myšlení a uvažování. Byla tedy metoda v našem zdraví, ne-li také v našem bláznovství.“

V této zemi jsme měli štěstí, že jsme si po celou dlouhou historii mohli zařizovat svou budoucnost svým vlastním způsobem. Dospěli jsme k tomu, že jsme přijali určitá pravidla chování a poměru mezi jednotlivci, o nichž jsme si občas myslili, že mohou platit všeobecně. Byli jsme si plně vědomi, že tato pravidla občas selhala a byla v určitých případech odsunuta jako nevhodná. Když se to stalo, bývali jsme zděšeni a pohoršeni. V takových chvílích se zdvihaly hlasy, volající, abychom zasáhli v nespřádaném světě a dali všechno do pořádku, anebo abychom změnili řád, který se lišil od našeho vlastního, v takový, který bychom mohli uznati jako anglický.

Tyto hlasy bývaly občas velmi silné, ale nikdy nebyly rozhodujícím činitelem v našich zahraničních vztazích. Rozumím-li těmto vztahům správně, nebyly řízeny ani tak s ohledem na zítřek, jako spíše na pozdější dobu, jejíž obrysy ještě nenabýly zřetelného tvaru. Proto naše vláda obyčejně nespěchá s kvapnými a rychle namíchanými léky.

Anglický lid se nikdy nevzdaloval a myslím, že ani nemůže vzdalovat toho, co se děje v Evropě. Jsou snad chvíle nebo náhady, kdy se snaží sám sebe přesvědčit, že může zůstat stranou, ale když dojde na tvrdou skutečnost, je příliš rozumný, aby dovolil těmto náladám zbarvit svůj úsudek. Je jediná věc, kterou, jak mám za to, moji krajané instinktivně nemají rádi a které nedůvěřují. Nikdo u nich nebude mít úspěch, bude-li se snažit příliš jasně a přesvědčivě jim říkat už napřed, co se bude dít, a že tedy musejí za tohoto předpokladu učinit to nebo ono. Ať své názory dokazuje sebelépe, nikdy nepřesvědčí brit-

ský lid, aspoň ne tolik, aby jej přiměl k činu. Ve většině Angličanů je něco, co by bylo lze nazvat tvrdým jádrem zdravého smyslu, a co, myslím, nikdy nebylo vedlejší a zbytečnou věcí, mělo-li to možnost uplatnit se v době krísi a působiti ustalující vlivem.

V anglické povaze je něco víc než vlídná rozumnost, něco mnohem tužšího a robustnějšího, s čím ostatní vždycky budou musít počítat, bude-li naši rozumnosti zneužito nebo bude-li nepochopena. Myslím, že není nic slabšího v duchu snášlivosti a v touze vyhnouti se válce vyčerpáním všech prostředků, které poskytuje diplomacie. Myslím, že by v tomto ohledu nemělo být nedorozumění. Ani nevěřím, že tu nějaké nedorozumění jest. Tento národ chce být silný a pokračovat v budování své síly na široké základně obecného souhlasu, tak aby mohl svůj hlas učinit slyšitelným v evropských kabinetech.

Je to běžná pravda, řeknu-li, že nás žádná země nepodezřívá z útočných úmyslů, ale je, myslím, třeba jasně říci, že nikdy nebudeme lhotejnými k útoku jinde.“ — — —

To je typická řeč anglického gentlemana — zdržlivá, uhlazená, tu a tam s nádechem humoru, bojící se silných slov, ale při tom upřímná, vážně míněná. V Anglii se stále ještě i v politice, a zvláště v zahraniční, mluví tím způsobem, jak jej vytvořila dlouhá století společenské a diplomatické kultury. V některých jiných státech byly tyto způsoby dávno odloženy a o zahraniční politice tam mluví demagogové. Neberme tento výraz ve smyslu hanlivém, nýbrž doslovném, v němž demagogos znamená vůdce lidu. Muži, které tu máme na mysli, vyšli z lidu, vyrostli mezi ním jako agitátoři, znají jeho mentalitu, vědí, jak naň působit. Když se stali vůdci státu, mobilisují davové síly a vášně ke svým mocenským cílům. Mluví i dále na tržištích a plně využívají svých praktických znalostí davové psychologie. Těchto prostředků anglický gentleman ovšem užívat neumí a z toho vzniká dojem jisté neúměrnosti mezi silami a možnostmi jeho a mezi silami a možnostmi těch mužů, kteří se opírají o hlučící davy. Proto také diktatury o sobě mluví jako o režimech dynamických, kdežto země se starou politickou kulturou pohrdavě označují za odumírající, statické, nasycené atd. To je velmi nebezpečný omyl, neboť davy existují v těchto zemích právě tak jako v diktaturách a zdvihly by se nepochybně na výzvu svých politiků stejně rychle a hrozivě. Není však zcela jisto, zdali si diktátoři vždycky tuto skutečnost uvědomují, zdali si příliš nezvyklí řídit se v politice dojmy optickými a podle nich odhadovat sílu jednotlivých zemí. Při všech sympatiích k metodám gentlemanů bychom si přáli, aby také oni začali uvažovat o tom, jak očité demonstrovat sílu a smýšlení svých davů. Je přece jen určité nebezpečí v tom, že vedoucí lidé v některých státech, kteří vyšli z docela jiného prostředí a nepoznali západní kulturu, nerozumějí dost slovníku a způsobům tamní více méně kabinetní politiky.
Z. S.

Několik pozorování ze severu

Autor této poznámky viděl minulý týden dvě schůze německé sociální demokracie: v Podmoklech schůzi dvou tisíc důvěrníků strany a v Ústí veřejnou schůzi asi o pěti tisících účastníků. Na obou mluvil poslanec Jaksch. Jeho řeč byla v obou případech obsahově totožná, jen výrazem přizpůsobená rozdílnému publiku. Bylo tedy možno dobře srovnávat, nač nejživěji reaguji důvěrníci a funkcionáři a nač řadoví straníci. Obecně lze říci, že u důvěrníků měly největší ohlas zmínky hospodářské (na př. výrok: „V německých oblastech je třeba tří věci: práce, práce a práce“), kdežto u řadových straníků zmínky politické. Také tady sklídl výrok o práci velký aplaus, ale ani zdaleka ne takový, jako třeba výrok: „Nechceme být stranou zaopatřovací, nýbrž stranou bojovnou“ (keine Versorgungspartei, sondern Kampfpartei), při němž se nabitý sál doslova trásl. To je první poučení, které bylo možno si z této schůze odnést. Tamní řadoví socialisté ani zdaleka nemají tak stísněnou náladu, jak bylo možno po posledních událostech očekávat. Naopak je jejich duch nepodlomený. Jsou ochotni politicky dále bojovat a budou to dělat s velkým zápalem. Potřebují jen obratného a rozhodného vedení, jehož se jim nyní Jakschovou volbou za předsedu strany také dostalo. Každá zmínka o demokracii, o demokratické státní moci, o demokratické mezinárodní solidaritě, každý útok na agitační a politické metody sudetoněmecké strany u nich nalézá veliký ohlas a souhlas. Nemysleme si proto, že tito lidé čekají jen na podpory v nezaměstnanosti a na nějaké dobročinné akce. Nikoli, jsou naplněni ideálem svobody a jsou za něj ochotni bojovat. To ovšem neznamená, že se nemáme starat o jejich práci a vůbec

o hospodárskej veci v tamných krajinách. Pouhý zbežný pohľad poučí, jak veľice je toho treba (stavební ruch, silnice!).

Druhé poučení: títo lídri citlivo reagujú na veci národnostní. Nadšené tleskajú požadavku absolútnej rovnoprávnosti ve štátě a zmínce o tom, že jsou druhý státní národ. S tím tedy počítáme, že v těchto věcech je celý německý lid naší republiky docela zajedno. Tím není řečeno, že němečtí demokraté budou v podrobnostech žádat totéž co Henlein. Shoda je jen v zásadách a nutno říci, že některé z těchto zásad formulovali původně sociální demokraté a že je Henlein nyní vyvlastňuje pro svou agitaci (na příklad právě heslo o druhém státním národě, které pochází od Jaksche). Nemysleme si tedy, že národnostní statut, který vláda chystá, bude jen stranický ústupek Henleinovi. Bude to ústupek všemu německému lidu a němečtí demokraté a socialisté jím budou právě tak posílení jako Henlein. (Ostatně zatím nevíme, jak velká bude Henleinova ochota k nezbytným kompromisům.)

A konečně poučení třetí a hlavní: věc demokracie není v německém lidu ztracena. Je potřeba jen trochu rozumné politiky od státu a od československé většiny, aby se její pozice zatím udržovaly a za čas snad zase začaly silnit. Kdybychom takovou politiku byli dělali od počátku, nemusely věci dojít až tam, kde dnes jsou. Vždycky se z těchto krajů vracím s pocitem, jak je věc vlastně prostá a jak málo bylo třeba, aby tam myšlenka demokracie a československého republikánství zapustila hlubší kořeny než jaké nyní má. Anebo řekněme to obráceně: když si tato myšlenka přes všechny neobratnosti naší politiky udržela i dnes nějakých 200.000 aktivních stoupenců (což je strážlivý odhad), jak velká musí být její síla a jak málo jsme této síly dovedli využít! Musíme si přece přiznat, že jsme tento lid vlastně nechali jemu samému, zatím co jsme mu při horečnatém politickém stavu oněch krajů měli věnovat zcela zvláštní péči. Naše politika byla psychologicky zabeďněná, pražsky provincionální a byrokraticky zdoluhavá. Dnes to všechno budeme mít těžší, ale ani dnes není ještě pozdě.

Vnějšími okolnostmi i vlastními chybami jsme nyní donuceni k tomu, vyjednávat o národnostních věcech se stranou sudetoněmeckou, která je ovšem daleko neskromnější než kdy byli němečtí demokraté. Je nutno tento pokus udělat. Při tom však se nesmíme dopustit nové chyby, že bychom totiž německé demokraty hodili přes palubu. Jsou dnes v politické menšině a demokracie žádá, aby byly chráněny nejen menšiny národnostní, nýbrž právě také politické. Před těmito lidmi je ještě možno říci, jako to učinil Jaksch v Podmoklech a v Ústí, že německý národ se musí rozhodnout mezi politikou rovného práva a národnostního míru a mezi spekulací na nadvládu. Kde jinde mimo Švýcarsko je možno v německý mluvčím světě něco podobného vyslovit? Tady ještě může německý řečník varovat německý národ před mocenským velikášstvím, ukazovat na skutečné rozložení sil ve světě, zapřísahat Němce, aby při svém politickém boji neopouštěli půdu práva, a ukazovat, kde sudetoněmecká strana tuto půdu opustila. Tuto menšinu musíme chránit, neboť je to kus svobody — německé svobody — v naší zemi.

Z. S.

Svedený vůdce

Jednotná fronta slovenských a podkarpatoruských autonomistů, autochtonů — a proč neřici i maďarsky ōslakosů? — to je to nejnepěknější překvapení, které mohla slovenská ľudová strana v jubilejním roce dát nejen Československu, ale hlavně svému Slovensku. Došlo k ní všelijakými skoky, z nichž mnohé byly pro pravověrné ľudáky, hlavně ty prostší, takřka nepozorovatelné. Moc si ve „Slováku“ pochvalovali otevřeně i mezi řádky autoritativní režimy. O Itálii samozřejmě pěli nadšeně chvály, ale chválili si i Německo, dokonce právě v době, kdy papež (a ľudová strana je katolická) vydal encykliku proti utiskování katořků právě v tom Německu. A když Německo zabralo Rakousko, vyrostl Hitler ve „Slováku“ na genia.

Vůdcovský princip se zalíbil. Strana, sdružující menšinu slovenského národa, se cítí jeho jediným povoláním představitel a není-li skutečného vůdcovství, jsou aspoň ve „Slováku“ uveřejněny dopisy a telegramy místních organizací strany z maličkých slovenských obcí, v nichž se mluví o Hlinkovi jako o vůdci národa. Pak přišel náhle pakt s maďarskou opořicí, ochota dát se podporovat sudetoněmeckou stranou a podporovat i ji. To se už zdá, že z vůdce se stal vedený nebo svedený. Slováci ve straně nechápou, jak se maďarský vězeň Hlinka může stát spolubojovníkem pánů Esterházyho a Szüllö. Jak může jít v jedné frontě s pány Payory, kteří se narodili v době, kdy se říkalo Slovákům būdős Tót, se jménem Pavčůk v ryze slovenské vesnici a jejichž rodiče neuměli slova maďar-

sky; jak může dát bojovat za slovenská práva novinářům, kteří se narodili se slovenským jménem ve slovenské vesnici Klembaroku, aby se z nich později stali bojovníci za maďarskou věc, když se Klembarok dostal do novomaďarského jména Kelembéry.

Ti všichni asi dnes bojují „za tú našu slovenčinu“; jedni ve Slováku, jiní v Prágei Magyar Hirlapu, opět jiní v pešťských novinách. A to ještě neuplynulo ani dvacet let, co byly na nových slovenských středních školách opět po desítkách let slovenské maturity, byl jen takové, že se na příklad ze slovenštiny žádal diktát, v němž hrubá chyba neznamovala propadnutí. Patrně někdo v ľudové straně věří, že pro tu slovenčinu udělají nejvíce maďarští opořičníci. Snad se vrátí z Maďarska (nezemřel-li dosud) i Kőrmendy Ékes, aby posílil tyto voje. Zatím jsou na Slovensku z těchto všech věcí jen nesmírné rozpaky. Největší u těch mladých, kteří prožívali tu obrovskou změnu před osmnácti a devatenácti lety na vlastní kůži, kteří se dosud pamatují, že se Slovensko stalo částí Československa teprve potom, když je čeští vojáci se slovenskými dobrovolníky prošli od západu až na východ. Teprve potom se začaly otvírat slovenské školy, teprve potom mohl Slovák přijít do úřadu říci slovensky co chce.

Komedie kolem „vůdce“ je nevkusná. Ozval se jeho starý přítel Scotus Viator napominajícím telegramem, z něhož ti, kdož „vůdce“ vedou, udělali telegram souhlasný. Škoda, že se už nemůže ozvat Björnson; jistě by se i z jeho projevu podařilo ve „Slováku“ udělat nadšený souhlas. Je ovšem pravda, že se Hlinkovi souhlasu — a nadšeného — dostalo, jenže je to souhlas jen všech těch, kdož to s námi všemi myslí co nejhůř, zatím co se Slovensko i celá naše republika truchlivě dívá na smutný závěr Hlinkovy politické činnosti. Od Černové a Segedína k Esterházymu — to je věru cesta od buka do buka.

Dalibor Janek.

politika

Pavel Vilemský:

Odkud to vědí noviny?

Noviny — to jsou články, feuilletony, zprávy, inseráty. Články a feuilletony se čtenáři mohou líbit a nemusí. Po každé však ví, že tu k němu hovoří jednotlivec — totiž autor — a on, čtenář, má na vybranou, jaký si chce učinit úsudek. Články nejsou, abych tak řekl, autoritativní: soukromý člověk předstupuje před druhého, autor před čtenáře. Předem nikdo neví, kdo bude mít pravdu. Ještě mnohem méně autoritativní je druhý hlavní živel novin: inserát. Kdyby inseráty velely sebehlasitěji, čtenář ví velmi dobře, že mu tady někdo chce něco prodat, a zůstává skeptickým. Ale zprávy a vřady je čtenář vydán na pospas. Tady se přece nedá balamutit! Zde se přece sdělují jenom skutečnosti! Zde přece odpadá komentář a soukromý redaktorův názor — holý fakt telegrafuje se přece bez příkras a výkladů rovnou do redakce z místa, kde se udál! Člověk může uvážít, má-li fakta chválit nebo hanět. Ale okolnost, že to jsou fakta, je přece naprosto nepochybná? Tak smýšlí čtenář.

S hlediska propagandy jsou proto zprávy nejdůležitější částí novin. Vůči zprávám ztrácí čtenář rezervu a skepsi. Průměrný čtenář tvoří si světový názor nikoli z úvodníků a feuilletonů, ale z „telegramů“. Bohužel to propagandisté v demokratických státech stále ještě nepochopili, nebo alespoň mnohem méně, než reklamní umělci na protějším břehu. Vážní žurnalisté staré školy kojí se stále ještě naději, že vychovají čtenáře bystrým úvodníkem nebo důvtipným sloupkem. To je, bohužel, jen zdání. Průměrného čtenáře diriguje zpráva, a propagandisté moderních diktatur stvořili politikům svých totalitních zemí zbraň úžasně účinnou: rafinovanou síť, která se nepozorovatelně a nevinně sklání nad světem. Nenápadnost a nevinnost jsou při tom hlavní věc. Te-

prve, když čtenář — a pokud to jde, ani redakce — nepozoruje, že zpráva někomu přináší užitek, teprve potom je opravdu užitečná. „Užitečnými“ zprávami může taková moderní a schopná diktatura dosáti větších vítězství než kanony. Vešli jsme do století, kde si státy dovedou uspořít války, podařilo-li se jim před tím vyhrát mír. Války se vyhrávají kanony — mír se vyhrává praktickou psychologií, tedy novinami, radiem, filmem a všemi ostatními nástroji moderní propagandy. Co je ve válce projektil, je v míru zpráva: proniká, zasahuje lidi — ovšem jen tehdy, když bylo dobře zaměřeno a když se trefilo včas. Stát, který je vojensky dobře vyzbrojený, přežije válku. Ale stát, který špatně pracuje na poli propagace, může prohrát mír dřív, než se válčit začne.

Na světě je málo tak důležitých propagandistických úkolů, jako zásobování světa zprávami. Kdo to umění ovládá, dovede přesvědčit svět dokonce i pravdivými informacemi.

Jak se dostávají zprávy do novin?

Noviny, denní odlesk světa, dělají se v několika zakouřených pokojích, zasypaných papírem. Pravděpodobně není na světě podnik, do kterého by tak zvaný „skutečný život“ přicházel tak nepřímo, jako do redakcí. Do redakcí nechodí skutečnost, ale telefonáty nebo písemné zprávy o skutečnosti. Možná, že to zní banálně a zbytečně, ale je to pravda. Čtenář, který se domnívá, že čte ve svých novinách pouze holou skutečnost, ví příliš málo o tom, že redakce listu sama nezná skutečnost, nýbrž jen zprávu o skutečnosti. Události ve vlastním městě může pozorovat některý důvěryhodný redaktor přímo. Události mimo město a dokonce v zahraničí nedají se skoro vůbec pozorovat zkušenými a spolehlivými důvěrníky redakcí — až na řídké výjimky. Že to je samozřejmé? Ovšem. Ale čtenář na to velmi málo myslí. Jinak by ani zprávy nepovažoval za informaci autoritativní, o kterých nelze pochybovat. Čte-li na příklad: „Příjezdu pana X. do hlavního města Y. zúčastnilo se 356.000 lidí“, nechť si uvědomí: to není holá skutečnost (ani když ji nedoprovází žádný komentář), nýbrž pouze mínění úřadu, nebo osoby, která svoje mínění před dvěma hodinami sdělila redakci telefonicky nebo písemně. Aby čtenář přesně věděl, může-li zprávě věřit nebo ne, musí předem vědět: odkud noviny tu zprávu dostaly?

Noviny dostávají zprávy dvěma způsoby: buď od vlastních korespondentů nebo od zpravodajských kanceláří.

Vlastní korespondenty nemohou mít ovšem noviny všude. Noviny přinášejí denně zprávy z padesáti, sta, dvou set měst na zemi. Na světě jsou desítky tisíc novin. Ani jediné nemají vlastní korespondenty ve všech hlavních městech na světě. Devadesát procent těchto novin nemají vůbec vlastní korespondenty v cizině. Ovšem, těch devadesát procent nepatří k reprezentativní „Big Press“, kterou se dělá velká politika. Ale pro politické uvědomění a pro intelektuální zralost národa jsou „malé“ noviny — tedy velká většina všech novin — právě tak důležité, jako těch několik slavných, světově známých listů.

Tedy velké noviny mají vlastní korespondenty v zahraničí — nebo alespoň v důležitých střediscích zahraničí. Ale zpravují tito korespondenti, co viděli na vlastní oči a slyšeli na vlastní uši? Velmi zřídka. Snad při parlamentních řečích, při nějakých slavných, připravených,

representativních příležitostech, ke kterým jsou korespondenti výslovně zvaní. Jinak přijímají „zvláštní korespondenti“ zprávy také z druhé, třetí a čtvrté ruky: od úřadů nebo občanů cizí země, od soukromých přátel a — od ostatních korespondentů. Už proto, že ani dopisovatel nedovede být současně na dvou místech, musí čtenář uvážít: čte-li v novinách zprávu, že „vlastní korespondent“ píše to či ono, neznamená to v devíti z desíti případů: to a ono je naprosto zaručená věc, naprosto jednoznačná a mimo jakoukoli diskuzi, nýbrž pouze: dva ministři, čtyři úředníci, osm jiných korespondentů a osm přátel ve mně vzbudili dojem, že se to či ono stalo. Zkrátka vlastní dopisovatel nepíše o skutečnosti, líčí pouze dojem, jaký na něho učinila ta která situace. Tažte se kriminalisty, jakou cenu má svědectví přímých svědků. Dokáže vám vědecky, že pět bezprostředních svědků nějaké události podá pět různých vyličení, jak se přihodila — a všechna pod přísahou a s nejlepším svědomím. Vlastní korespondent v zahraničí není nic, než právě takový svědek. Ale události, o nichž má svědčit, jsou tisíckrát složitější, než nevinná rvačka — a pak tento svědek není pod přísahou. V několika málo případech je možno kontrolovati ho — ale právě v těch ho není zapotřebí: při řečech ministrů, které přináší rozhlas a které je možno stenografovat na celém světě, při interviewech, které jsou zachyceny písemně, při parlamentních debatách, které jsou doslovně protokolovány atd. Ve všech ostatních případech je vlastní korespondent poměrně subjektivní a nepřímý svědek.

Z toho vyplývá několik zásadních zjištění a požadavků. Jednak by měl každý čtenář vědět, kdo je vlastní dopisovatel jeho novin v té či oné zemi. Jaké má soukromé názory? S kým se spřátelil na místě své práce? A kdo je jeho informátorem? A poněvadž se to čtenář prakticky ovšem dovědět nemůže, měl by přijímat zprávy „vlastních korespondentů“ s velkou opatrností. Jednak musí redakce, která se rozhodla poslati do zahraničí dopisovatele, vybírat pro ten úkol nejzdatnější, nejchytřejší a nespolehlivější lidi, kteří si dovedou utvořit úsudek. Dopisovatelé velkých novin mají skoro takový význam jako vyslanci. Bohužel bývají však právě na tato místa posíláni velmi často mladí novináři, kteří si mají touto prací vysloužit zásluhy. Redakce se domnívají, že mohou právě na nich šetřit — ale skreslují čtenářům obraz světa a škodí sobě i své zemi, informují-li o mezinárodních událostech nesprávně nebo nedostatečně.

Zpravodajské agentury.

Ale i ve velkých novinách pochází jenom nepatrná část zpravodajského materiálu od vlastních korespondentů. Díl mnohem důležitější a větší dodávají zpravodajské kanceláře.

Zpravodajské agentury jsou střediskem skutečné moci naší doby. Nahlédnete to okamžitě, uvážíte-li že na příklad agentura „Associated Press“ zásobuje mnohopolisticcky 14.000 novin, 14.000 novin, tedy alespoň 100 milionů lidí dovídá se o událostech ve světě jenom to, co považuje „Associated Press“ za důležité. A dovídají se skutečnosti právě tak, jak jim je redaktoři a dopisovatelé této agentury líčí. Na štěstí je tato „Associated Press“ řízena poměrně nestranně a mimo to nepracuje pro žádný zisk nějakého zpravodajského magnáta. Tato agentura, která zásobuje skoro výlučně americké noviny, používá čistého výtěžku k stálému

zlepšování svého personálního i technického aparátu. A čistý zisk tu není malý; jako všechny ostatní agentury dostává „Associated Press“ paušál od všech novin, které ji mají předplacenu — představte si, co to znamená pro 14.000 novin, které za své peníze dostávají pak jenom jedinou, standardisovanou korespondenci.

Druhá největší americká zpravodajská agentura je „United Press“, která je velmi rozšířena i v Evropě. U velké části telegramů v novinách zjistíte hned po udání místa a data značku United Press. Ta už není tak seriosní a nestranná, jako „Associated Press“, má však neobyčejně rozšířený evropský informační aparát. „United Press“ snaží se zachovati si v každé zemi blahovůli dotyčné vlády. To musíte vědět, chcete-li správně ocenit její zprávy: na příklad telegramy „United Press“ z Berlína dělají formálně dojem naprosto nezávislého, soukromého zpravodajství. Ve skutečnosti je skoro vyloučeno, aby berlínská „United Press“ rozšiřovala zprávy, které by mohly být berlínské vládě nepřijemné. Už z obchodních důvodů si to agentura nemůže dovolit: ztratila by obratem všechny německé prameny zpráv, nemohla by dodávat světovému tisku, který obesílá, žádné zprávy z říše a obratný konkurent by ji velmi brzy zatlačil.

Takových soukromých agentur, počítajících jenom se ziskem, není mnoho. Většina tiskových kanceláří patří přímo nebo nepřímo k státním podnikům. Každý stát má takovou kancelář: u nás je to ČTK., v Německu „Deutsches Nachrichten-Büro“ (DNB.), v sovětském Rusku „Tass“, v Itálii „Stefani“ — vesměs státní podniky. Na venek soukromé, ale ve skutečnosti oficiální instituce představuje francouzská „Agence Havas“, anglická kancelář „Reuter“ a tiskové kanceláře některých jiných zemí.

Všechny úřední nebo oficiální agentury tvoří kartel, v kterém může být za každou zemi jenom jedna a ovšem jenom úřední nebo polouřední tisková kancelář. Kartel zavazuje tiskové agentury k tomu, že si budou zprávy vyměňovat a že je navzájem převezmou. Tiskové kanceláře mají sice v hlavních městech vlastní dopisovatele, ale podle přání musí zařadit také zprávy jednotlivých členů kartelu. Jsou smluvně zavázány. Zprávy z Německa nebo z Francie dostává naše ČTK. většinou od úřední „DNB“ nebo z oficiosní „Agence Havas“. Nechce-li domácí tisková kancelář převzít odpovědnost za nějakou zprávu cizí tiskové agentury, pak začíná zpráva v novinách obyčejně slovy: „z informovaných míst se dovídáme, že . . .“ To by měl vědět každý čtenář, vždyť všechno, co se telefonuje nebo telegrafuje, nemusí být a také nebývá holá skutečnost . . .

Vnitřní práce.

Svět obepíná nesmírná a velmi složitá síť zpravodajského průmyslu. Toto výrobní odvětví zaměstnává tisíce lidí, kteří spolu soutěží a snaží se uplatnit. Zpráva je zboží. Kdo se něco dověděl, může na tom vydělat, někdy dokonce mnoho peněz. Vývoj moderních zpravodajských velkopodniků stvořil pro jejich zboží takové odbytiště, že se někdy platí honoráře, o nichž nemá laik ani tušení. (Lloyd George na příklad se nestal milionářem ze svého ministerského platu, nýbrž zbohatl — docela poctivou cestou — ze svých článků, které psal pro „United Press“. Každý článek vyšel ve 4000 novinách a vynesl mu statisíce.)

Zpravodajské kanceláře zaměstnávají často spolupracovníky bez pevného platu a odměňují je za každou zprávu zvlášť — podle toho, jaká je. O novinářské

kvalitě a ceně nerozhoduje ovšem kulturní nebo výchovná hodnota zprávy, ale její hodnota jako zboží. Northcliffe, geniální vydavatel novin, a misanthropický nepřítel evropské demokracie, vyjádřil jednou cynicky, co považuje za „dobrou“ zprávu: „správnou sloučeninu nacionalismu, krve a sexuality“ — o to se zajímají zkažení čtenáři. Industrialisovaný obchod se zprávami není věru příliš sympatické řemeslo!

Poměry jsou zde takové, jako v každém jiném odvětví, které zboží vyrábí, nabízí a prodává. Dobrý obchod dělá ten, kdo je pro zákazníka nepostradatelný. Tento zákon hospodářského života dovoluje, aby lidé, kteří se chtějí zmocnit veřejného mínění, využili tiskových agentur pro své cíle. Kdo vládne ve velké a zajímavé zemi, nedisponuje jenom velkou vojenskou mocí, ale i zajímavými zprávami. Dopisovatelé tiskových kanceláří shánějí takové zprávy zuřivě a hledají je tam, kde je mohou dostat. Ale kdo bere, musí také dávat. Chce-li dopisovatel dostat zajímavé zprávy, pak musí informátorům prokázat i takovou službu, že vezme zprávy, které jsou pro ně významné. V tomto odvětví se skoro nikdy nepodplácí — všechno se odehrává cestou vzájemných úsluh a společných zájmů.

Každý list na světě hledá pestrý, vzrušující a zajímavý materiál. Bere jej tam, kde je. Je pouze několik časopisů na nejvyšší úrovni, které neuvěřejňují „zajímavé“ informace, dokud se o jejich pravdivosti nepřesvědčily. Tisíce ostatních novin láká právě křiklavá barva.

Na každém redakčním stole hromadí se denně stohy papíru. V každé zemi jsou tucty „dopisovatelů“, kteří nabízejí články, feuilletony, povídky — ale o těch prozatím nemluvíme. Skoro všude jsou desítky malých, soukromých agentur, které patří stranám, jednotlivcům nebo hospodářským společnostem. Všechny rozesílají redakcím ohromné množství více nebo méně spolehlivých informací. K tomu třeba ještě připočítat mnoho dobrovolných informátorů, zprávy čtenářů, kverulanty a lidi, kteří se dali do služeb „očisty“ veřejného života. Především jsou však redakce zásobeny denně spoustou archů, které dostávají od zpravodajských kanceláří, u nichž si informace předplatily. Pošta jim doručuje denně desítky archů, někdy až osmdesát. Pozdě večer hlásí se telefonicky vlastní dopisovatelé. V noci pak vysílají některé rozhlasové stanice (hlavně ovšem stanice říšskoněmecké, skvěle organizované) zvláštní „tiskovou službu“, jejíž hlasatel mluví pomalu, aby redakce mohly prostě stenografovat hotovou a upravenou zprávu. V některých zemích mají redakce moderní automatické „dálnopisy“, které na běžícím papírovém pásu zaznamenávají nepřetržitě zprávy, vydávané hlavní redakcí nebo tiskovou ústřednou. Anglický „Exchange Telegraph“ obsluhuje na příklad 15.000 takových dálnopisů.

Redaktor zápasí s touto úžasnou záplavou zpravodajského materiálu. V několika hodinách musí všechno prohlédnout, roztřídit, vybrat a sestavit, technicky „zařadit“ a opatřit tituly. Mimo to by měl ještě vykonat nejdůležitější práci: měl by si sám vytvořit úsudek, odělit správné od nesprávného, pravděpodobné od nepravděpodobného a uvážít následky a pohnutky každé zprávy. Ale pro tuto nejdůležitější práci nemá už zpravodajský redaktor času. Většinou se pro to — což je ještě smutnější — ani nehodí. Jen si představte, co všechno by měl umět člověk, který by chtěl takový úkol dokonale zvládnout! Musel by být vzdělaný jako lexi-

kon, politicky informovaný jako ministr, instinktivní jako básník, spolehlivý jako státní úředník pod přísahou, rozvážný jako soudce, hbitě myslící jako zázračný počtář — a to všechno dohromady! On je pověřen výběrem, přezkoumáním, ověřením a technickým zpracováním všech pověstí, zpráv a názorů, které se v redakci denně sbíhají. Zpravodajský redaktor novin je jednou z nejdůležitějších osob veřejného mínění, patří mezi nejdůležitější vychovatele lidu.

Moderní diktatury pochopily význam zpravodajství velmi dobře. Vědí, že zpráva není jen zprávou, ale i nábojem. Diktatury vydávají na zpravodajství ohromné obnosy — a zapisují je na konto zbrojení. Kvalifikovaný, přesný a obratný tiskový aparát má tutéž cenu jako několik armádních sborů. Vybrat za zpravodaje, redaktory, informátory a propagandisty vhodné osoby — to je v naší době jedna z podstatných částí umění vládnout. Kdo je v tomto ohledu malicherný, skoupý, kdo nemá fantazii a pracuje byrokraticky, škodí své zemi.

Není nikde psáno, že se dá dobrá propaganda dělat jenom pro špatné věci. Zájem světa, fantazii lidí a jejich přirozenou zvědavost lze mobilisovat i pro poctivé stanovisko a správnou věc. K tomu je třeba iniciativy, velkorysosti, temperamentu, znalosti lidí a psychologického smyslu. Lenost, se kterou některé demokratické země přihlížejí, když se zpravodajství stává v rukou nepřítelů zbraní stále ostřejší, je veřejným nebezpečím. Z tisíců sloupců v novinách, ze zdanlivě neškodných telegramů, z „objektivních“ zpráv proniká k čtenáři ideologický rozklad, nepřátelská propaganda, lživá informace a zastrasování. Přichází nenápadně, nepřímo a rafinovanými oklikami. Kdo vidí toto nebezpečí, musí odpovědným mužům a institucím své země stále připomínat: pochopte konečně, že se na tomto poli svádějí rozhodující bitvy naší doby!

Dokud se to nepodaří, musíme se snažit o nápravu zdola; nezbyvá, než začít u čtenáře. Ať je dnes skeptičtější a samostatnější, než kdykoli dosud. Na něm záleží, aby si o každé zprávě utvořil vlastní mínění: co se skrývá za tou zprávou? Kdo má asi na ní zájem? Neodporuje si s jinými zprávami? Může být vůbec pravdivá a odpovídá zákonům logiky a násobilky? Na veřejné mínění světa vede se již léta podkopný útok. Každý čtenář může pomoci obraně a jde o to, abychom do branné pohotovosti nezařadili jenom armádu a hospodářství, ale také čtenářovu inteligenci a schopnost úsudku.

Život a instituce

E. Brunner:

Jak žijí kulturně naši Němci?

II.

Kam už dospělo usměrnění?

Když SdP dobyla velké svazy, nebo je aspoň přinutila, aby se chovaly blahovlnně, začala usměrňovat velmi pestrý, německý spolkový život v menších organizacích. Usměrnila už dávno před likvidováním občanského „aktivismu“ hasičské a zpěvácké spolky, stolní společnosti, vzdělávací spolky a sportovní kluby (především kluby zimních sportů a kluby turistické). Hlavně a prostě tím, že většina členů výboru vstoupila už stejně do SdP. V případech ostatních takovým způsobem, že sesadila na val-

ných hromadách starší výbory, ve kterých byla ještě většina nestranických nebo aktivistických členů, a pověřila vedení členy SdP. (Na příklad kdysi liberální „Lese- und Redehalle der deutschen Studenten“, nazývané krátce „Halle“.) Právě tak postupovala v družstevních organizacích a v spořitelnách. Pro posouzení kulturní situace je to proto důležité, že naprosté usměrnění všech organizací už ani nedovoluje, aby se v sociální vrstvě, v níž se odehrává kulturní život provincie — tedy hlavně mezi maloměstáctvem — uplatnil jiný směr, než Henleinem schválený. Chybí prostě materiální prostředky a chybí také možnost sociálně se uplatnit. Protože lidé z SdP ovládají všechny společenské funkce, je prostě „shocking“, jestliže se řekne nebo žádá něco, co odporuje směru, totálně vládnoucímu. Když byla na příklad ve „Schlaraffii“ rozvířena arijská otázka, stala se národní ideologie salonní a demokratický humanismus pohoršující i pro ty zámožné občany, kteří dosud odmítali z morálních důvodů a ze sociální slušnosti antisemitismus a hitlerismus. Usměrnění nepodlehly dosud snad jen zednářské lóže, ale je těžko kontrolovat, do jaké míry jsou již jednotlivé lóže tichými filiálkami totalitní strany, vyhybající se otevřenému konfliktu pouze z taktických ohledů. Snad jen proto nedaly najevo, že změnilly své smýšlení. O jednotlivých průmyslnících, politikách a intelektuálech v provincii víme dosti dobře, že jsou členy zednářských lóží a současně členy SdP, ačkoli by se zdálo, že oboje se navzájem vylučuje. V totalitním hnutí, které přísahá na německý rasismus, není zřejmě místa ani pro humanistický světový názor zednářů, ani pro zednářskou solidaritu.

Jednu z nejsilnějších posic má SdP mezi německým učitelstvem všech stupňů a typů — od university až k obecným školám. Velké svazy učitelů vedou vesměs Henleinovi lidé a demokratické menšiny ve vedení mohou zabránit nanejvýš přímému spojení s SdP, ale nemohou docílit skutečnou neutralitu nebo prosadit dokonce bojovné demokratické stanovisko proti nacismu. Bez ohledu na organizace jsou však čtyři pětiny učitelů v táboře SdP, což má zhoubný účinek na kulturu, protože učitel zůstává rozhodujícím výchovným činitelem přes všechny učební osnovy a knihy. (V jiném smyslu nevyhovují zase osnovy a knihy požadavkům na ně kladeným a to pro byrokratické nedostatky školských úřadů.)

Na poli lidové osvěty reprezentuje usměrňovací tendence Společnost pro sudetoněmeckou lidovou osvětu (Gesellschaft für sudetendeutsche Volksbildung) v čele s germanistou profesorem Cysarzem. Je dědičkou společnosti pro německou lidovou osvětu, kterou vedli Gierach (nyní v Mnichově), Lochner (teď profesor na pruském učitelském ústavu) a Lehmann (který utekl do Německa). Z Lehmannovy školy vyšlo mnoho knihovníků, učitelů, vzdělavatelů, činovníků sociální péče, Lehmannovi žáci mají v rukou důležité posice veřejné osvěty.

Zde se arci dosud nedalo mluvit o usměrnění, protože prozatím měl značný počet veřejných výborů osvětových a knihovnických aktivistickou většinu. Především je to sociální demokracie, která stojí v čele veřejné osvětové činnosti v městech a v průmyslových krajích. Nebudou-li však včas učiněna důkladná opatření, je velmi pravděpodobné, že se poměry po obecních volbách rychle a důkladně změní. Přejde-li správa ve většině obcí do rukou SdP, je usměrnění celé veřejné osvětové činnosti otázkou několika měsíců. Pak začne jednat společnost pro vzdělání sudetoněmeckého lidu. Prozatím se připravuje. Jejím vedoucím není Cysarz, nýbrž velmi obratný warnsdorfský knihovník, dr. Herr. Pan dr. Herr vzbudil svého času pozornost otevřeným listem ministru Kroftovi. Dr. Krofta příležitostně dopis citoval a sice takovou formou, že němečtí posluchači se právem mohli domnívat, že ministr prostě nevzal na vědomí ironický spodní tón, německému čtenáři zřejmý, a nebezpečnou dvojsmyslnost demokraticky učesaného projevu.

V podruží jsou divadla, kina
a literatura.

Do velké míry je usměrněné sudetoněmecké písemnictví, politická žurnalistika právě tak jako beletristická literatura. Mimo několik velkých liberálních žurnálů v Praze, v Brně a v Moravské Ostravě a mimo soc. demokratické stranické noviny, které jsou málo rozšířeny a těžko se prosazují, je sudetoněmecký tisk ve skutečnosti již usměrněn. Je to vidět dnes a denně na jeho postoji k Henleinovi a k aktivistům, na jeho poměru ke státu a demokracii, nejzřetelněji však na nekritickém souhlasu a obdivu berlínské zahraniční politiky a na výsměšné a prudké polemice proti všem přátelům a spojencům Československa. V beletristice donutila sudetoněmecké autory závislost na říšskoněmeckých nakladatelstvích už z hmotných důvodů k jakémusi usměrnění. Starý protiklad mezi pražskými spisovateli a autory v provincii usnadnil roztržku v ochranném spolku německých spisovatelů, takže vznikl neodvislý spolek, který tvoří téměř výhradně pražští spisovatelé a mimo to organisace, odvislá od Berlína. Převážná část spisovatelů z provincie patří do Henleinova tábora.

Totéž platí o výtvarnicích, pokud jsou nezávislí a odkázáni na soukromé zakázky. Mezi hudebníky jsou poměry o něco méně ponuré. Zvláště nebezpečné jsou však usměrňovací tendence v divadlech. Zde pracuje nacismus třemi pohony: dává k dispozici svůj tisk, politický a usměrněný, který si však před veřejností hraje na „nezávislé“ lokální noviny. Organisuje bojkoty divadel, což je velmi snadno proveditelné, poněvadž většina stoupců SdP se stejně umění vyhýbá. A to, co pramení z nechuti vůči divadlu a vážnému umění vůbec, vydává se pak za úspěch bojových hesel. Divadelní správy podléhají tak nátlaku prostředků, které jsou ve skutečnosti téměř neúčinné, ale psychologicky výborně vypočítané. A konečně organisuje SdP boj přímo mezi herci. Herecký soubor provinciálních divadel, především mladší členové a sboristé, jsou většinou členy SdP. Heslo boje proti židovské soutěži, proti židovským ředitelům a režisérům má v době nejtěžší hmotné krise divadel i herců ovšem nesmírný účinek. Skutečné nešvary, které tu a tam jsou nebo byly, hlavně vzpomínka na divadelní provoz v dobách před r. 1933 s monopolem velkých židovských divadelních podnikatelů a jejich štábů, přispívají vydatně k tomu, že herecké soubory a divadla propadají nacismu.

Právě tak, jako divadla, stojí i kina pod nátlakem. Musí dávat přednost německému filmu, což ostatně odpovídá vkusu širokého publika a což nepochopitelná kontingentní politika našich ústředních úřadů podporuje. Ve větších sudetoněmeckých městech neběží téměř nikdy ani nejlepší americký film, umělci, jako jsou Annabella, Sylvia Sidney, Harry Baur, Wallace Beery jsou známi sotva podle jména, zato tam lidé spatří vůbec všechny německé veselohry, detektivky a vojenské filmy.

Jedním z nejnebezpečnějších zjevů je opravdové usměrnění knihkupectví. I zde hraje velkou úlohu závislost obchodníků na říšskoněmecké výrobě a na lipském sortimentu — nemluvě o vlivu, který má knihkupectvo smýšlení a organisace knižního trhu pomocí tisku a stranických činitelů SdP. Jiné knihy, než usměrněné a v Německu schválené se nedostanou prostě do výlohy a jsou soustavně bojkotovány. Zástupce jednoho nakladatelství prohlásil mi ve dnech, kdy se Thomas Mann směl ještě v Německu prodávat, ale těsně před tím, než byl zakázán a kdy šel opravdu v Německu ohromně na odbyt právě proto, že se denně očekával zákaz jeho knih, že nemůže v sudetoněmeckých knihkupectvích uzavřít skoro žádnou objednávku na trilogii o Josefovi. Thomas Mann byl totiž na černé listině SdP. Zvláště neblaze působí — po stránce agitační a výchovné — že výlohy knihkupectví jsou napěchovány nacistickou literaturou a že každý naivní chodec musí nabýt dojem, že na světě není nic, mimo tyto knihy, a hlavně zahraniční návštěvníci musí se domnívat, že Liberec a Teplice leží už za hranicemi.

Uvážíme-li, že německé evangelické církevní sbory jsou hlavním exponentem novoněmeckého ducha, uvážíme-li, že i katolické semináře jsou většinou nakaženy všelijakým, německým „náboženským hnutím“ a že musí být ustavičně konsistoři očišťovány, uvědomíme-li si, jaký vliv mají nacisté na sociální péči a na usměrnění svazu pro noclehárny mládeže — při toulavosti německé mládeže je to nebezpečný zjev — obsáhli jsme přibližně celé velké pole, na němž SdP prosadila své totalitní kulturní názory. A to jsme teprve na začátku. Vážnější nebezpečí hrozí teprve, až vstoupí do veřejného života příští generace. Totalita zabíjí všechn duchovní život. Sudetští Němci nejsou ještě úplně zbarbarštěli. V SdP byly a jsou proudy, které ještě neztratily všechno spojení s evropskou kulturou, ani všechny pocity odpovědnosti vůči kulturním hodnotám. Ve znamení totalního usměrnění vyrůstá však mládež, kterou nejlépe charakterisuje korunní svědek, citovaný v úvodu, mládež, které je už i Hitler a jeho „Mein Kampf“ spleťtým literárním dílem. Nenamáhá se o ně, protože jí stačí obušek a revolver i bez literárního hávu. V tom spočívá veliké nacionální nebezpečí pro sudetské Němce, ale i politické nebezpečí pro stát. Až garnitura „Kameradschaftsbundu“ vystřídá garnitura Kasper—Haider a tuto pak anonymní síly zítřejší mládeže, vynoří se nebezpečí, které je dnes ještě pouhým příznakem.

Kde a jaké jsou opory demokracie?

Jsou v německém táboře protichůdné síly a kde je máme hledat? Nebereme-li v úvahu úzký kruh měšťácko-demokratických humanistů, kteří působí stěží na velmi malý sociální a místní úsek, zbývají socialisté a po sebevraždě křesťanských sociálů malý zbytek katolíků, jako jediní silnější odpůrci Hitler-Henleinovy totality. Socialisté trpí v mnohém ohledu tím, co dříve zameškali, jak jsme to již ukázali na jednom příkladu. Je těžko dohonit, co se deset let opomenulo. Dřívější splendíd isolation ortodoxních marxistů změnila se v obklíčení silnějším nepřítelem, jež je už méně skvělé. Mimo to brzdí úsilí „mladého aktivismu“ dogmatikové a byrokraté aparátu, kteří se nenaučili ničemu z tragických zkušeností posledního desetiletí a nechtějí se za žádnou cenu vzdát starých zvyků. Slabinou socialistů v kulturním boji je i okolnost, že dělnictvo je finančně slabé a jako organisovaný kulturní spotřebitel (návštěvníci divadel, kupci knih) nemůže soutěžit s měšťáckými vrstvami. Chybí konečně jasné pojetí socialisticko-humánního ideálu, který by mohl stát proti ideálu národnímu jako protihodnota. V tomto ohledu jsou poměry v německém dělnickém hnutí podstatně jiné, než v českém, které nikdy nebylo doktrinářsky marxistické.

Německý katolicismus v Čechách byl vždycky slabý. Silnější byl a je na Moravě a ve Slezsku. Nikdy se neodvážil postavit se proti nacionálnímu pathosu. Konec křesťansko-sociální strany je logický důsledek politiky, postrádající vlastní a samostatné ideologie.

Situace po zániku Rakouska.

Vývoj poměrů po zániku Rakouska potvrzuje názor, který jsme na začátku vyslovili (a to ještě před rakouskými událostmi). Němečtí aktivisté nezakrývali v podstatě nikdy, že se obávají nejhorších následků v případě, že se shroutí poslední protinacistická posice mimo Československo. Měli na mysli „druhý německý stát“, vždyť švýcarští Němci jsou již po staletí odloučení od ostatního německví. Zejména posl. Jakscha a jeho stoupenci zastávali politicky a publicisticky názor, že Vídeň je klíčovou posicí také pro sudetoněmeckou situaci a že se v Rakousku rozhodne o tom, zda lze sudetské Němce ještě obrátit nebo propadnou-li na dlouhou dobu všenněmeckému ideálu. To, co se stalo v posledních dnech, předpověděla Jakschova skupina dosti přesně již před lety v časopisu „Der Kampf“, aniž by našla dostatečné poroz-

umění u vlastních straníků a v československém táboře.

Sudetští Němci nepřebíhají nyní k Henleinovi pouze z oportunismu, nýbrž především proto, že po vítězství velkoněmecké ideje a po zničení „druhého německého státu“, který byl katolickým státem s evropskou orientací, nevidí již žádný historický úkol mimo rámec německé střední Evropy. Velké Hodžovy plány, usilující o podunajskou federaci s Rakouskem a Československem, při čemž by Němci byli opět spojovacím živlem a měli zvláštní poslání ve velké oblasti mezi Rudohořím a Černým mořem, mezi Karpaty a Adrií — tyto plány ztroskotaly. Dunajská federace mohla být ještě koncepcí, která by Němcům mimo Hitlerovu říši vytýčila společnou evropskou úlohu na rozdíl od pruského ideálu a dala společné poslání 12 milionům Němců ze staré monarchie, kteří jsou usídlení v Rakousku, v Československu, v Maďarsku, Rumunsku a Jugoslávii. To je nyní překonáno. Nesmíme zapomenout, jaký nesmírný duševní otřes prožili Němci skutečností 12. března 1938. Zvítězila velkoněmecká myšlenka, sen z r. 1848 a 1918, Hitler utvořil teprve nyní opravdovou „Třetí říši“, která je větší, než byla říše Bismarckova. I u sociálních demokratů se vrací vzpomínka na dřívější velkoněmecké ideály, na dobu Lassallovu, Liebknechtovu, Pernerstorferovu a konečně i na dobu Seligerovu. Socialismus je velmi vzdálený a stále pochybný ideál. Tam, kde se pod titulem „socialismu“ provádí praktická hospodářská politika — v Rusku a v Německu — je protichůdná politickému a kulturnímu ideálu staré sociální demokracie. Na západě, kde existuje liberální demokracie, není žádného náběhu k socialistickému hospodářství. Sociální demokracie prožívá hlubokou duševní krizi a strašlivý otřes. Nemůžeme se divit, že i zde je nacionální otázka bližší a že se nacionální idea jeví jako dominující.

Co lze dělat?

Předpokládáme-li, že nepřijde válka, která by ovšem změnila všechno od základu, musíme příští sudetoněmeckou generaci považovat za čtyř pětín za ztracenou. Tendence k barbarisaci sílí a usměrnění je v každém dalším ročníku větší. Co lze proti tomu dělat s československé strany?

Nemůžeme nyní udělat víc, než udržet s ohledem na budoucí rozhodnutí jádro evropského německství i jádro demokraticko-humanistického smýšlení mezi sudetskými Němci. Ani to nebude lehká věc a dá se uskutečnit jen v tom případě, bude-li se jednat rychle a bez polovičatosti. Dosavadní politika polovičatostí a byrokratického diletantství, věčného váhání a opožďování musí již přestat. nechceme-li, aby všichni Němci byli bez výjimky v Hitlerově táboře.

Schůdnou cestou zdá se nám být zřízení ministerstva — nebo raději státního komisariátu — pro menšiny (nebo aspoň pro sudetoněmeckou menšinu), kterému by byly svěřeny všechny otázky nacionálního vyrovnání. Podléhaly by mu tedy hospodářské, personální, kulturní a školské problémy a propaganda, pokud se dotýkají menšinové otázky. Vedoucí tohoto úřadu musel by dostat mimořádnou plnou moc a nezbytné finanční prostředky, musel by mít možnost, aby si vybral spolupracovníky a musel by mít právní a materiální prostředky pro rychlé vybudování všech nezbytných organizací (škol, osvětových institucí, rozhlasu, divadla atd.). Nesměl by ho brzdit žádné stranicko-politické a koaliční závazky, byl by odpovědný pouze prezidentu republiky a ministerskému předsedovi, pracoval by tedy spíše jako „státní komisař“, než jako ministr. Kolem tohoto muže a úřadu utvořilo by se pracovní středisko. Zůstaneme-li pevní v zahraniční politice, neustoupíme-li diktátu z Berlína a necouváme-li ani o krok před Henleinem — a dáme-li naproti tomu „mluvčímu“ sudetských Němců, kterým by byl právě takový státní komisař jako prezidentův důvěrník, dostatečné možnosti, aby mohl prakticky zasahovat — pak se domníváme, že nám zůstává otevřena cesta,

vedoucí v dalším vývoji k duševní obrodě sudetských Němců a k utvoření „českého národa německé kultury“.

Pro takový úřad je dnes pouze jediný vážný kandidát: poslanec W. J a k s c h. Je jediným sudetoněmeckým politikem, který dnes kromě Henleina něco znamená. Nevyužije-li republika možnosti, kterou skýtá Jaksch, pak vyzní na prázdno i tato síla. Jakschovi a jeho stoupencům — nesmíme je ztotožňovat se stranickým kádrem sociální demokracie, protože jsou ve skutečnosti nadstranickou skupinou — zbyla by jen volba mezi směšným vegetováním jako „aktivistická oposice“ a mezi cestou do Henleinovy strany, která by se tím stala faktickou a totalitní sudetoněmeckou národní radou.

Dr. E v ž e n Š t e r n :

My do ciziny a cizinci k nám

(K problému cizineckého ruchu.)

Právě publikovaná cestovní bilance za rok 1937 je pro naši republiku po prvé aktivní, a to asi 100 miliony Kč. Ještě v roce 1936 byl podle odhadu výsledek cestovní bilance pro nás 140 miliony pasivní. V roce 1937 stoupl totiž nejen počet cizinců, cestujících k nám u srovnání s rokem 1936 o 11%, ale i průměrná délka jejich pobytu u nás je větší. Počet pak našich příslušníků, cestujících do ciziny, ačkoliv loňského roku byla světová výstava v Paříži, patrně v důsledku devisových omezení vzrostl u srovnání s r. 1936 pouze o 4%, průměrný jejich pobyt v cizině byl však o 6% kratší nežli v roce předcházejícím. V celku r. 1937 přijelo k nám 2.14 milionu cizinců a zdrželo se u nás 7.2 milionu dnů. Naproti tomu 1.53 milionu našich příslušníků cestovalo do ciziny a zdrželo se tam 3.07 milionu dnů.

Tento vývoj nás snad posílí v rozumné politice, že budeme méně bránit cestování našich příslušníků do ciziny a tím aktivněji usilovat a organizovat návštěvu cizinců k nám. Snad konečně se přestanou rozebírat návrhy, že má býti cestování našich příslušníků do ciziny zdaňováno. Samozřejmě, že by cizina na podobný postup odpověděla odvetami, které by poškodily pravděpodobně jak náš export zboží, tak naše světové lázně, které se loňského roku rovněž těšily většímu přílivu cizích hostů. Nepřimlouvám se pro cestování do ciziny za každou cenu. Čechoslováci nemusí tolik cestovat do ciziny jako naši sousedé Maďaři a Poláci, kteří nemají ve své vlasti tak půvabných a krásných krajín jako my. Je fakt, že mnozí naši spoluobčané, zejména z kruhů drobné úřednické buržoasie, tráví řadu let za sebou v cizině, aniž znají zcela mimořádné půvaby tak různotvárných krajů naší republiky. Mnozí z nich dávají na příklad trvale přednost namáhavé cestě a jednotvárnému pobytu u Jaderského moře, poněvadž je společensky zvučnější, nežli klidu a zotavení v mnohem levnějších Krkonoších, Šumavě, Nízkých Tatrách, Orlických horách a jinde. Avšak tyto výstřelky nelze, jak právě loňský rok ukázal, zevšeobecňovat.

Bránit cestování do ciziny by bylo totéž, jako bránit technickému pokroku vůbec.

Je v zájmu nás všech, aby co nejvíce našich spoluobčanů znalo cizinu, aby se ve světě přiučili a nabyli též objektivního sebevědomí, které docení a pozná, co máme doma dobrého a v čem se musíme zdokonalovat. Jinak bychom upadli buď v maloměstskou domýšlivost, která přeceňuje všechno československé, poněvadž ne-

zná nic jiného, anebo v stejně maloměšťácké podceňování vlastních poměrů, poněvadž bychom neměli vlastního poznatku a objektivní a kritické možnosti srovnávání. Proto právem bylo nedávno napsáno, že znalost cizích jazyků a občasný pobyt v cizině měl by býti povinný pro naše poslance, ministry, exportéry, velkorestaurátéry atd.

V minulých letech byly navrhovány dávky na cesty do ciziny, čímž by byl býval především postižen drobný střední stav, naši studenti, učitelé, bankovní úředníci a státní zaměstnanci, kteří vlakem, na motocyklech a kolech, často za velmi skrovných podmínek podnikají namáhavé cesty do ciziny. A buďme povděční za to, že naši příslušníci jsou velmi zvědaví a touží poznat cizinu, je to pro nás vnitropoliticky i zahraničně velmi důležité. Seznamují se se světem a seznamují svět s námi. I hospodářsky je poznání ciziny a — jazyka předpokladem k vyhledávání odbytišť v cizině.

Cestování vyplývá z ducha doby. Dříve mladí lidé seděli někde v altánku a četli lyrické básně, dnes mladá generace chce sedět za volantem a poznávat svět. Proto výdaje na cesty do ciziny stoupají ve všech státech. Je směšné domnívat se, že z Anglie a Francie cestují do ciziny jen bohatí lidé. Studenti, učitelé, malí úředníci a úřednice tvoří stejně jako u nás většinu anglických turistů, zejména hromadných výprav. Proto dnes na příklad Švýcarsko, Rakousko a Jugoslavie s tím počítá a umožňuje hromadným výpravám i skromnějším jednotlivcům poměrně levný pobyt.

Cizinecký ruch byl zdemokratisován, necestují již pouze velkoknízata a milionáři. Jednou z nejlevnějších zemí pro průměrného Západoevropana je Československo, ale my teprve nyní začínáme věnovat soustavnou péči tomu, abychom cizince navykli v dostatečné míře cestovat do Československa a je uspokojili.

Především se musí cizina o turistice u nás snadno dovědět.

Je věcí naší propagace, aby se v zahraničních cestovních kancelářích dověděli o Československu a nemuseli nás sami objevovat. Potřebujeme, aby cizinecké kanceláře od nás měly prospekty s obrázky a seznamy hotelů s udáním cen, jaké dostanete, když jedete do Francie, Rakouska nebo Švýcarska. Toho dosud nemáme. V československém paviloně na světové výstavě v Paříži jste neviděli a nedostali ani automobilovou mapu Československa. Cizinec, nežli se odhodlá k cestě do země, kterou nezná a jejíž jazyk neovládá, chce především mít vypracovaný cestovní plán. K tomu potřebuje a žádá, aby se mu již v jeho domovině dostalo zdarma map, prospektů s obrázky, návrhů a údajů o cenách, aby si předem mohl rozpočítati dobu cesty, případné náklady a zaříditi si zaslání pravidelných zpráv z domova na předem určená místa. Tomu všemu prozatím v dostatečné míře nevyhovujeme.

Musíme umět cizince k nám pozvat a slíbit mu současně zábavné cestování, musí se dovědět, že v Československu uvidí nejen krásné a zajímavé věci, ale že se současně může u nás i dobře pomět. Západní Evropa, mimo Němce, je více méně gourmandská. Proto ve francouzských „Guides Michelin“ pro automobilisty je u každého města a u každého kraje uvedeno, nejen co zajímavého a krásného tam lze uvi-

dět, nýbrž i co dobrého a speciálního v tom kterém městě nebo kraji lze jíst a pít. (Cizinec, než k nám jede, má vědět, že jsme nejen zemí dobrého piva, ale že naše speciality jsou uzenářské výrobky, cukrovinky, pečivo a moučníky vůbec.) My příliš žijeme v lidsky smutné mentalitě německé, která si hlavně potrpí na těžké ruksaky, pojídání špatných konserv a salámů z tlumoků, polykání kilometrů a objevování krajů s nepohodlnými cestami. U Němců vyplývá tento způsob cestování z jejich vojenské mentality.

Když se nám podaří cizince k nám dostat, musíme se postarat, aby se u nás také vyznal. Počítejme s nesnázemi jazykovými a nestyďme se, když neovládáme jeho mateřštinu, dorozumět se s ním německy. Počítejme s tím, že většina cizinců, kteří jedou do střední Evropy, ovládá němčinu a na naší výslovnosti němčiny a obsahu našich vývodů bez nesnází poznají, že je to u nás obvyklý dorozumivací jazyk a nikoli mateřština.

Nesetrvějme u československé speciality, že na našich hranicích cizího automobilistu sice nevitáme tak, jak to činí v Rakousku, Itálii, Švýcarsku a Francii tím, že mu odevzdají prospekty, automobilové mapy, poučení o výhodách při placení benzínu, zato mu však ani nesdělíme, že se u nás jezdí nalevo. (V Rakousku na celých dlouhých kilometrech od hranic je udán směr jízdy. Na rakousko-italských hranicích mezi Tarvisem a Udine jsem loni na obou stranách byl pozdraven v naší mateřštině a obdržel jsem řadu českých prospektů. Na italské hranici jeden ze zaměstnanců pohraniční služby přicházel k vozům z Československa a slušnou češtinou nás formálně pozdravil jménem italského autoklubu v Itálii a přál našemu pobytu zdar a přispěl všemi žádanými informacemi. A stejně na hranici rakouské.)

Počítejme s tím, že velká část cizinců k nám přijede v automobilech, v autobusech, v autokarech — loni k nám přijelo přes 44% cizinců po silnicích — a proto musí býti postaráno o jejich náležitou orientaci. Ovšem prozatím je značkování na našich silnicích tak dokonalé, že i my bloudíme na křižovatkách a ptáme se ve městech kudy a kam. Ale jak se doptá Angličan? V cizině je označena naprosto každá obec i s údaji, jak daleko je do příštího většího města. Značkování silnic je vzorné nejen v pořádném Německu, Rakousku a Švýcarsku, ale i v Itálii a Francii. Na silnicích, cizinci vyhledávaných, jsou telefony pro případ havarie a údaje, kde je nejbližší lékář.

Tak se mi zdá, že jsme k cizincům často až příliš lhostejní. Největší proud frekvence cizích aut se pohybuje v létě ze západočeských lázní do Prahy a z Prahy přes Budějovice a Linec do Alp. A proto je karlovarská silnice zanedbaná a silnice na Budějovice je již řadu let na dosti dlouhých úsecích, na příklad za Voticemi, neupravená. A je to přece silnice k letnímu sídlu prezidenta republiky (v Německu k Berchtesgadenu je silnice právě proto nejskvělejší). Každý cizinec musí zablouditi v Českých Budějovicích, poněvadž v tomto průjezdním městě není ani jedné snadno viditelné orientační tabulky, kudy se jede na Prahu a kudy na Linec.

Proč nechráníme naše nákladné automobilové vozovky před předčasným opotřebením, ba ničením, prostým příkazem, aby vozy s koňským potahem, které používají automobilových voznic, měly kola opatřená

pevnou gumovou obručí, čímž bychom zemědělství zaplatili současně rychlejší dopravu a ušetřili živým koním část jejich námahy. V cizině tomu dávno již tak je, je to úspora silnic a ve městech skvělý tlumič zvuků.

Kapitola o čistotě.

Cizinci musíme především poskytnouti evropskou čistotu, na kterou i my, kteří jsme zvyklí do ciziny cestovat, bezpodmínečně reflektujeme. Jedete-li mezinárodními rychlíky naším státem projíždějícími, musíte poslouchat nářky a rozhořčený podiv západoevropských turistů nad tím, že u nás zhusta neteče voda a ani na toaletě I. a II. třídy není mýdlo a čistý ručník. (O III. třídě a normálních rychlících a osobních vlačích nemluvě.) A západoevropští cizinci přijíždějí k nám přes Německo, kde v tomto směru je o ně vzorně postaráno.

Jdete-li do kterékoli venkovské restaurace ve Švýcarsku, Německu, Holandsku, Belgii, Francii, Rakousku a Itálii, každý, než jde ke stolu, jde do umývárny, kde je teplá a studená voda, mýdlo a čistý ručník. Chcete-li si tento luxus dopřát na příklad v Praze v Representačním domě, musíte za to zvlášť zaplatit 1 Kč. V místnostech méně „representačních“ by pak mýdlo a ručník pro hosta museli teprve shánět.

Správa našich drah se vymlouvá na publikum, že se mýdlo a ručníky ztrácejí. Je-li tomu tak, potom k nám cizinci ze západní Evropy a Američané nebudou pravidelně a opětovně jezdit. Bude nutno rozšířit mýdlo a ručníky u nás do té míry, aby se neztráceli. A budou-li se ztrácet levně a téměř bezcenné utěrky s označením ČSD, stačí několik exemplárních trestů a publikace jich s příslušným varováním v našich novinách.

K tomu ještě přistupuje otázka koupelen, tekoucí vody, otázka ubrusů a ubrousků, nedostatek zeleniny a nadbytek knedlíků a neopečených brambor v našich restauracích, na co i skromnější západoevropský turista žehrá. Nedivme se pak, že ačkoliv je naše země krásná, jezdí do ní stále poměrně méně cizinců nežli do různých zemí méně zajímavých.

Do nedávna byl naším širším publikem každý automobilista považován za boháče a nevyplácelo se zastavovat s vozem před krámem nebo hotelem. Tato pověra sice již částečně padla, ale dosud se domnívá velká část našich hoteliérů, restaurátérů, obchodníků a nosičů, že co cizinec, to boháč. A přece i majetný cizinec nerad se dá ošidit a vyhýbá se ze zásady předražování.

Kapitola sama pro sebe je Praha.

Je málo tak krásných a zajímavých měst, ale my dosti neusnadňujeme cizinci, aby její krásy mohl shlédnout. Cizinec bez nesenáží ztráví týden i čtrnáct dní ve Vídni nebo v Mnichově, kde mu připraví cestovní kanceláře bohatý program, ale v Praze mu Čedok za tři hodiny ukáže „všechno“ v autokaru. A tak cizinci z velké části Prahou pouze projíždějí. Kdyby chtěli navštívit Karlův Týn nebo Křivoklát, musí najmout soukromé auto, a jedou-li svým, ztratí cestu, jedou po špatných silnicích, nenajdou řádného hotelu, a přece by se rádi na příklad v křivoklátských lesích zdrželi dva až tři dny. Většina automobilistů pravidelně v létě přespává v Rakousku, ve Švýcarsku a ve Francii, na venkově, u velkých neb větších měst, kde je možno se klidně vyspat, koupat, vydýchat se v lese, a do města

si jenom zajedou. Kolik cizinců z Prahy navštíví Kutnou Horu nebo park v Průhonících? Nedoví se vůbec o těchto zajímavých místech.

Francouzům vynášejí jejich loirské zámky sta a sta milionů. Kolik by nám mohla vynést pěkná turistická silnice v Posázaví? Jak rozkošný a nezapomenutelný by byl celodenní výlet autem z Prahy s návštěvou zajímavého zámku v Konopišti a odbočkou z Benešova na Český Šternberk, s prohlídkou tamějšího zámku, vykoupaním na Ivání u krásně položených Rataj. Odpoledne by se jelo s cizinci krásnými lesy přes Sázavu a Jevanské rybníky, kde by případně přespali a pak opětně do Prahy. Tento překrásný výlet jest však téměř neproveditelný, poněvadž na obou stranách Sázavy, kdysi před válkou založené okresní silnice, jsou již v naprostém rozkladu.

Mezinárodní sjezdy.

Po převratu jsme byli až příliš laskaví k cizincům, neponechali jsme jim ani chvíli svobodnou, nyní nás cizí návštěvy obtěžují a na mezinárodní sjezdy raději jedeme do ciziny na výlet, než abychom přijali namáhavou úlohu přívětivých hostitelů. Francouzové u příležitosti světové výstavy vedle nesčetné spousty národních sjezdů zorganizovali v Paříži 400 velkých a významných mezinárodních sjezdů odborníků a zájemců ze všech kulturních a hospodářských oborů. Cizinci, kteří přijíždějí na mezinárodní sjezdy, znamenají pro zemi nejen velké hospodářské plus, ale jsou to zpravidla jedinci kulturně, politicky a hospodářsky významní a vlivní. Pro organizaci těchto sjezdů u příležitosti pařížské světové výstavy byl ustaven zvláštní komisariát. Nezanedbávejme toto důležité pole propagandy, vždyť právě nyní v kruzích účastníků mezinárodních sjezdů potřebujeme si získat co nejvíce přátel v cizině.

Cizince Československo zajímá. Je to svobodná země s krásným hlavním městem a zajímavými kraji, dobrým, a u srovnání s řadou jiných zemí, levným jídlem. Cizinci stejně jako my jsou zvědaví, rádi poznávají země, ve kterých ještě nebyli.

Cestování stává se jednou z největších a stále rostoucích položek v rozpočtu dnešního člověka, a pro státy jednou z největších položek hospodářských ztrát nebo zisků. Pro Československo by cizinecký ruch mohl znamenat bohatý zdroj příjmů. Záleží jen na nás, aby tomu tak bylo.

K rozvinutí rozsáhlejšího cizineckého ruchu potřebovali bychom jen soustavně a účelně rozvinout propagační akci, upravit a scelit naši síť silnic a existujících hotelů. Bylo by třeba provést urychleně různé investice, ve svém celku bohatě produktivní. Nepotřebujeme na příklad palácovité hotely a nákladné autostrády, ale síť bezpečně čistých, útulných a klidných hotelů a silnice aspoň celkově dobré.

Svoji povinnost v tom směru musí konat nejen státní úřady a veřejné korporace, ale i my všichni jedinci. Nezapomeňme na politický moment. Budou-li cizinci o nás vědět a učiní-li si z vlastního poznání o nás dobrý úsudek, budou rádi na svůj pobyt v naší zemi vzpomínat. Cizinecký ruch mohl by se stát jedním z nejúčinnějších prostředků k posílení naší bezpečnosti a posice ve světě. Představte si, kdyby někdo chtěl napadnout Švýcarsko, kolik vlivných lidí ze všech zemí světa by vystoupilo na obranu této krásné, demokratické země, kde se jim dobře a svobodně žilo.

literatura a umění

Alexander Matuška:

Česká a slovenská literatúra

Čo sa tu povie, není myslené ako svätosväté; názor jedinca, ktorý si sám v mnohom není istý a ktorý sa preto nebude vzpierať lepšej a plodnejšej pravde; prosil by len, aby nebol poučovaný príliš nadšene. Vec má nielen svoje záhyby, ale i zákruhy. A fakt, že sa na nej priživil už kdekoľvek; že o nej písal dokonca p. Jozef Nižňanský (zo začiatku bez podpisu, potom s podpisom); že bola zbanalizovaná a sprofanizovaná profesionálnymi i amatérskymi horlivcami — svedčí, že radi harmonizujeme do vzduchu, v Čechách i na Slovensku. Vydávajú otázku, s oboch strán, za jednoduchú ako len možno a vrhajú fráze do priestoru, kdežto preca ide o samú podstatu kultúry a jej tvorenia v tejto zemi; meľú naprázdno, ačkoľvek sa nikde nemožno tak popáliť a protirečiť si ako tu.

Ak sa chceme a máme omedziť pre chvíľu len na literatúru, nedohmatáme sa jadra. Čo nám povie fakt, že Alois Mrštík, Hálek, Heyduk, Jirásek, R. Pokorný a iní majú knihy s látkami slovenskými? Alebo skutočnosť, že niektorí básnici v Čechách majú po básni „zo Slovenska“? Exotika a ornament pre nich, nie bytostné prelnutie. Zeyer sám („Samko Pták“) to zachrániť nemôže, i keď jeho ľavou rukou napísaná legenda povie o slovenskom osude viac, než mnohé tučné knihy slovenské. Masaryk, pravda; ale ostatní? Myslíme z tých výsostnejších? Znajú Slovensko z letovania a ostentatívne hovoria len o „česťství“.

A z druhého konca: ak skúmame oficiálne riečište literárne, zdá sa byť fakt slovenského epigonstva nesporný; to v tom smysle, že keby priemer slovenského písenníctva bol písaný po česky, rozpoznal by ho každý Čech ako niečo druhotného. Ale vo vrcholoch zostáva českej literatúre iba zásluha iniciátorstva a odráža. Hovorí sa ovšem: Mácha a Botto, Vrchlický a Hviezdoslav, český symbolizmus a Krasko atď. Ale kto by sa tu odvážil byť ironický na spôsob Nietzscheho, ktorý sa posmieval Nemcom, že hovoria Schopenhauer a Hartmann, Goethe a Schiller? Botto a Hviezdoslav sú noví aj pre české prostredie. Okrem toho je treba hovoriť aj: Victor Hugo (na pr.) a Vrchlický, Baudelaire a Březina, Breton a Nezval atď. Češi sa oplodňujú cudzinou a tvoria buď ekvivalenty alebo odmocňujú; Slováci berú podnety z Čiech, pričom obvykle odmocňujú. Obvykle, t. j. nie vždy. Vo svojich vrcholoch pretavuje slovenská literatúra české vlivy aspoň natoľko ako česká na pr. francúzske. A kde je v Čechách predloha pre Janka Kráľa, pre „Marinu“, pre Reštauráciu?

Nech akofveľ: tvarové a ideové súvislosti tu sú. A keby niekto autonomisticky naladený — dnes ani nie už autonomisticky, ale alcazarsky — chcel tvrdiť, že o tom ani nechýrovať, čili že nemusí ísť o vplyv, tým horšie preňho. Lebo práve, kde není priameho vplyvu, ale sú rovnaké výsledky, je to s tým, čomu sa hovorí „jednota“, dobré.

Ale takto položená otázka nutne zužuje celú vec. Ide ešte o kultúru, filozofiu, duchovnú atmosféru,

povahu, či vlastne o ich rozdielnosť. „Rozkol“, „odstredivosť“, „separatizmus“ (slovenský) nemajú a nemali ráz výlučne jazykový, ani politický; ani to nebol žiaden chlapecký či husársky kúsok. Z odstupu sa možno dívať na rozkol tak, i t a k, že to bol vonkajšia známka zvoľna sa bortiaceho vnútorného sväzku medzi oboma partnermi, z ktorých jeden, silnejší, napatím svojích síl a snažením vrasť a vraduje sa v Európu, zatiaľ čo druhý zostáva u prostonárodnosti a chce sa na veky vekov chápať akodákasi svetová rarita a vesmirne unikum. Ten prvý si ostatne podržoval vždy vedenie, kdežto druhý bol stále retardovaný. Ostatok je pekná literárna historická konštrukcia, legenda a mytológia. Jestliže sa hovorí, že medzi nami a Čechmi neprestala nikdy existovať „živúca kultúrna jednota“ a že tu vždy bola „vzájemná výmena hodnôt“ (ako písal naposledy Pišút), je to prvé pravdou a to druhé sa dá hovoriť len s určitou dávkou optimizmu a zaobľovacích potrieb. Lebo slabší v dvojici len bral a nedával, t. j. nenútil silnejšieho, aby bral navzájom a to len pre ja k o s ť tvorby a nie z bratstva. Tak to bolo za češtiny; a slovenčinou sa Slováci nestali rovnocennou čiastkou, len rovnocennejšou. Čo priniesli a prinášajú Slováci „nového“, je tak málo t v a r o v e nové a vo svojej beztvorosti zas tak priehľadne beztvaré, že to nezaráži a je tu ako by ho vôbec nebolo.

Štúrovci, zvlášť Hurban, uvádzajú sami za jeden z dôvodov odluky „pozápadnulosť“ Čechov; a keď je to i dôvod ex post, nič nevádi; aj tu, ako inde, prišiel dôvod po čine. Západ — to je štúrovcom napospal Sodoma a Gomorra, Ninive a Babylon. Západ, to sú kraje, v ktorých „prezráta akási civilizácia už iba mizerácko a bedársko rozkošenie za cieľ života svojho pokladá a celé uspokojenie v škreku chlipnom a žiadostnej pene smyslov nachodí“. Západ: zveľebovanie pôžitku a rozkoše, bezbožnosť a zhovadilosť. E n c y k l o p e d i s t i — hlásanie „žrání, pití, smilstva a podobných pouze (!) telesných zhovadilostí“, D a r w i n: „pluhavosti oplzlé, lid pobožný a ctnostný o posledný cit víry prinášející“. R e n a n? Sprostý. L i b e r a l i s t i — boucharoni. R o m a n t i s m u s? Vyfintené kurevnic-tví, krvesmilství, cizoložství.

A keď Hurban zvolal, vzhľadom na Čechov, ktorí toto všetko uvádzali na Slovensko, „chraň nás Boh pred takouto vzdelanosťou“, nebolo to zaiste len rečnícke zvolanie. Hurban nenávidí Havlíčka; je mu nehanebným hubačom, šarlatánom, pomätencom a ľahkomyselníkom. (Ináč veľa trpkých právd Čechom povedan.) A zaprorokoval si aj: „Mí sa bojíme, že prínde čas, v ktorom sa ‚mens havlíčkiana‘ ako ‚mens positiva Čechorum‘ ukáže. Čeho ale chraň nás sám Pane Bože náš milostivý.“

A pomer Havlíček-Hurban sa zopakoval v ostrejšej a zásadnejšej forme v dvojici: Masaryk-Vajanský. Masaryk, akoznámo, vraví, že ho vo francúzskej literatúre vždy prekvapoval „zvrátený sexualizmus“ a — tak priamo vraví Masaryk — „sexuální romantism“. Ale za týmto zistením Masarykovým — a o to tu ide — je poznanie a analýza, jež výsledky v Čechách neboly ostatne obecne prijaté, v Čechách to tu vyhral Šalda, nie Masaryk. Ale za názorom štúrovcov sú brožúrky pruských pastorov a háklivosť prorokov. Akoby v nich západ hynul aspoň trochu spenglerovsky. Ale on kape na nedostatok starých panien a na to, že tam ženy príliš podvádzajú svojich mužov. Osobná kultúra štúrovcov je nemecká a ani nie nemecká, ale pruská, lutersko-dogmatická. V Nemecku sa naučili mudrovať,

nie myslieť, citlivuskáriť a nie byť citlivými. Keby ani ostatne dal niekto voliť medzi Goethom a Racinom, zvolili by si Bismarcka. Goethe je tiež len taký smilník a sukničkář.

Tým, že oddelili Slovensko od Čiech jazykove, vypiali ho zároveň z kultúrotrvorných snáh. Omedzili kultúrne snaženia Slovákov výlučne na reč a za to boli dobre bití už L a u n e r o m. Vzbudili v slovenskej mládeži presvedčenie akoby reč bola najvyššia hodnota. Neboj sa, hovoria štúrovci, podľa L a u n e r a, slovenskému mladíkovi: slovensky už znáš, učiť sa nemusíš; máš v sebe génia národnosti a keď dorastieš, potečie z teba múdrosť ako z brezy čemega. „A kdyby si rozum takovéhoho mladíka... do retorty anebo do páleného kotla vepchal, za to ti stojím, že nic z něho nevydestiluješ jako to, že on zná slovensky.“ Kto myslí, že je dnes lepšie, nech sa prihlási. Svrchovane významným svedectvom na to, že nebolo lepšie ani u našich otcov, sú verše K r a s k o v e:

Krok držať s osvieteným svetom,
pachtiť sa trochu vyšším letom,
trudiť sa v plodnom, vážnom potu,
šať haliť duše na žobrotu,
rozšíriť obzor svojho hľadu:
to nie je pre nás „Slovač mladú“,
to „temperamentu“ nie značka,
hodí sa leda pre „Čecháčka“.

Slovensko si uchovalo „zdravie“, pravda; ale všetko, čo sa v Európe dialo, šlo mimo nás. „Zdravie“ zavinilo náš starozákonný pomer k hodnotám; „zdravie“ je príčinou, že sa kultúra u nás chápe predovšetkým ako to, čím človek pokúša Boha. Ze „zdravia“ sa zrodilo „mesiášstvo zaostalosti“, ako to kteri nazval. „Zdravie“ spôsobilo, že je Slovákov cudzím nie to, čo poznal, ale zavrhol, ale to, k čomu ani neprivoňal. Zdravé je aj toto: Schopenhauer? Pesimizmus. Nietzsche? Neznabož a blázon. Tolstoj? Neodporujte zlu. Flaubert? Nezdravý smer. To zahovorí priemerný Slováč, to je vzťah našej kultúry ako celku k cudzine. „Hlizenie bolo a je najväčším hatidlom kultúrneho rozvoja Slovenska,“ píše zabudnutý Lajčiak. Slovensko „smutne charakterizuje nevnímavosť proti každej novej idei“, vraví ten istý.

Nesporné je toto: do zavedenia slovenčiny sa Slovensko nemôže preukázať dielom dákych kvalít; je to literatúra teologická, jedným slovom rečeno: pseudo-klasicismus. A že sa na Slovensku spievalo nielen pobožne, ale i radostne, o tom vydáva v tejto dobe svedectvo iba ľudová pieseň. Slováci, česky pišúci a aj najlepší z nich prejavujú trapné nedostatky v znalosti češtiny. Jazyk, ktorý neznajú a ku ktorému majú pomer nie sviatočný, ale velebný a veleknazský jim zahradzuje priamejší styk so skutočnosťou a volí z ich štýlu niečo netvárneho a nepekného. Slovenčinou teprve sa Slováci stávajú umelcami — dvakrát, trikrát dokonca výsostnými. Už r. 1846 vychádza „Marína“, najskvelejší básnický úlovok našej minulosti, ani dnes ešte nevyžitý a nepotrebovaný. A keď štúrovci uviedli medzi dôvodmi odľuky aj dovtedajšiu poteologizovanosť slovenskej literatúry, dobre urobili. Reč biblická, hovorili, omedzuje Slovákov len na kostol; a kto chce, aby Slováci písali aj naďalej česky, chce, aby i naďalej ostali zavretí v kostole. Výsledok sú samé postily a katechizmy.

Doteraz skoro sami teológovia vedli náš národ a preto práve sme nedochádzence. „Z teológov našich nikdy nepovstane naše sociálne-národné šťastie.“ Dobre urobili; keby len naše písomníctvo, potom už slovensky písané, neboli sami najviac zteologizovali. Lebo oni to sú, ktorí previedli zcirkevenie hodnot. Princípom všetkého im je náboženstvo a vlastne nábožnosť. „U nás je nábožnosť a preto naša je budúcnosť.“ Vo filozofii, ak dáku mali, nechceli zahynúť na myšlienku, ale byť spasení; a neniesol ich pathos myšlienky, ale fanatizmus a či ospalosť viery — častejšie ospalosť. S Kantom sa preli taktó: nepoznávame len javy, keď by sme sa potom nelíšili od volov a psov; človeku je dané poznať i tajomstvá kráľovstva božieho, ako Písmo sväté hovorí. Boha nehľadajú, majú ho a je to Boh pietistov a heretistov. Sú nábožní tým ťažkopádnym spôsobom, že prežívajú život nie zo stanoviska večnosti, ale posledného súdu. A nakoniec jeden z nich, sám evanjelický kňaz Lajčiak musí povedať, že „skostnatelý život cirkevno-náboženský bol nemalým hatidlom vývoja Slovenska“. Literatúre vzal tento život hrot pochyb a tvorby; v tomto smysle je skrz na skrz teologickou, netragickou tuša tak uspôsobená, že naziera vieru ako bohobojnosť a neveru ako bohaprázdnosť, neni zaisté ani náboženská a tým menej tvoriaca. Neni ani jedným ani druhým hlavne preto, že nám nestvorila kúska večnosti. Nemôže byť nijakej, ani umeleckej ani náboženskej tvorby tam, kde katolícka myšlienka je reprezentovaná jezuitom a protestantská poznanie z konfirmácie.

Nech nikto nehovorí, že niet medzi nami rozdielov. Nepatrí sem, pravda, tá do neba volajúca fráza o citových Slovákov a rozumových Čechov. „Citoví“ Slováci vedia byť veľmi hanebne praktickí a „rozumoví“ Česi majú imaginátorov a snílkov veľikého formátu. V Čechách sa dnes i v nižších polohách uplatňuje blúzenie ako niečo tvarove vykúpeného, na Slovensku stále ako bláznovstvo. Česi dnes a už dávnejšie majú sny krásy — Slováci len mravné. „V kráse je isté prázdno,“ povedal za všetkých Vajanský. (Iní hovoria tiež: i s t ý filozof povedal, že.) Slováč to môže priviesť ďalej v umelectve životnom, Čech v umení. Čech, je človek kultúrny, i keď sa niekedy nevie „chovať“ — Slováč, i keď je niekedy grandseigneur, je v jadre „hoch dobré líce“ — „pokornuo džela božje“ — Samko Ptáka — zapadlý vlastenec. V tom, čo slaví, neni krásy ani špiny, jasu ani horkosti, hľbok ani plôch: pobožná nuda len. Je pobožný, ale len tak; je citový, ale nie veľmi; klania sa svojej minulosti, ale nezná ju; chce satiru, ale slušnú. A svoju literatúru ešte viac podporuje, než aby ju čítal a ňou žil. Hodnoty viac uctieva, než by ich potreboval. — Sú to len rozdiely stupňové?

O čo pôjde? Aby Slováci proti často bigotnému ateizmu českému nestavali svoju vždy bigotnú pobožnosť. Národ, ktorý má Březinu, Šaldu, Masaryka je ešte vždy náboženskejší ako národ s plnými kostolmi. „Katolíč je viac, než Masaryk,“ napísala síce „Slovenská pravda“, ale nemusíme jej to veriť. — Aby proti českej „rozumovosti“ nestavali citnosť, ale citovosť. — Proti českej túhe po ucte nie kocúrkizmus a kozubizmus. — Proti hodnote nie stále len dobrú vôľu. — Proti koncepciam nie predsudky.

Aby to bol skutočne dvojspev.

věda a práce

Dr. Jiří Alter:

Čtyři na skořápce

Arktida upoutala v poslední době zájem veřejnosti. Podle zpráv z Moskvy byli někteří členové hlavní správy severní námořní cesty obviněni ze sabotáže a dokonce se tvrdí, že ani vedoucí tohoto komisariátu, prof. Schmidt, není bez viny. Nedá se ovšem spolehlivě zjistit do jaké míry jsou tyto zprávy pravdivé, ale základem obvinění je fakt, že v létě r. 1937 zamrzlo na této cestě několik lodí, které nyní unášejí led polárního moře. Lodím hrozí nebezpečí, že budou rozdrčeny. Psali jsme o tom nedávno a nyní je situace asi taková:

Karavana pěti lodí, která pod vedením ledoborce „Litke“ byla na zpáteční cestě uzavřena ledem a o níž se delší dobu nic nevědělo, protože vysílačka ledoborce nefungovala, byla právě v posledních dnech nalezena pilotem Machotkinem u Vilkického průplavu. Machotkin přinesl potraviny pro přezimující a odvezl několik členů posádky na pevninu. Posádka těchto lodí čítá asi 250 lidí. Led uvěznil také tři ledoborce — jsou to Sadko, Malugin a Sedov —, dříve než dosáhly cíle, kterým měla být záchrana první karavany. Podle posledních zpráv nacházejí se teď severně od novosibírských ostrovů. Posádku ledoborců tvoří 200 mužů. Dále na západ unášejí led dva nákladní parníky — Ilmeň a Dickson, — kterým měl razit cestu ledoborec „Lenin“. Tato skupina má 300 mužů posádky a nachází se asi 600 km severně od ústí Leny. V těchto končinách a stejným směrem bloudí také dva parníky — „Soudruh Stalin“ a „Kamčadal“. Neďaleko země Františka Josefa unášejí led další expedici, takže je ohroženo asi 1000 lidí, kteří čekají na záchranu. Polární noc už skončila a proto se letadla pokoušejí o záchranu, jako tomu bylo r. 1934 při výpravě „Čeljuskina“. Kdyby letadla nemohla zachránit všechny posádky, mají je aspoň zásobit potravinami a šatstvem.

Řekli jsme již, že stálý zápas s přírodními živly znamená vždycky velké riziko, které nemohou odstranit ani nejlepší technické pomůcky. Stavíme-li v sopečnatém kraji, nemůžeme nikdy vyloučit riziko výbuchu nebo zemětřesení a nemůžeme to klást nikomu za vinu. Ačkoli léto začínalo dobře, zatarasila náhlá červencová vichřice všechny cesty ledem a marně se ptáme, jestli to mohl někdo předvídat a spočítat-li na někom odpovědnost za takové riziko. Jde o věc, kterou třeba uvážit s chladnou myslí. Velkorysá výstavba arktické soustavy dokazuje, že si prof. Schmidt úkol nijak neusnadňoval.

Úkoly stanice „Severní pól.“

Jakou péči věnoval výzkumné práci, dokazuje nejlépe příprava a provedení polární expedice, která byla ukončena před několika týdny. Tato polární stanice, zásobená na celý rok, nezabývala se jenom meteorologickým pozorováním, ale i výzkumy moře a ledu. Pohyb studeného vzduchu nad polární pánví má rozhodující vliv na kontinentální povětrnostní poměry. O tom jsme se dosud dovídali jenom z okrajových polárních stanic. Severní polární stanice měla nám podat zprávu ze středu pánve. Výzkum moře nezabýval se jenom pozorováním proudů ve vyšších, ale také ve středních a spodních vrstvách, zjišťoval hloubku a formaci mořského dna, určoval chemické složení vody a snažil se zodpovědět otázku, žijí-li v těchto poměrech nějaké organismy, a jaké jsou. S těmito úkoly souvisí otázka, jak se led pohybuje a to je právě jeden z hlavních problémů, na kterém závisí celá polární plavba. Podaří-li se zjistit cirkulaci ledu ve středu pánve a určit směr, hloubku a teplotu mořských proudů, bude to mít velký praktický význam pro všechny otázky arktické plavby, protože v souvislosti s meteorologickými a jinými poměry na obvodu polárního moře budeme moci poznat zákony, kterými se polární oblast řídí. Mimo to měla polární stanice provádět také magne-

tická pozorování, která jsou důležitá pro arktickou vzduchoplavbu, poněvadž nám umožňují opravu kompasových údajů. Rozhlasová stanice měla zjišťovat rozšíření radiových vln a sloužit za goniometrickou stanicí při transpo-lárních letech.

Generální zkouška.

19. února 1937 projíždělo moskevskými ulicemi nákladní auto, naložené rozkládacími saněmi, rozebranými kovovými rourami, motory, pokrývkami a kdo ví, čím vším — a vezlo náklad k radiové vysílačce Severní mořské cesty u Moskvy. Daleko za městem, které nic nezpozorovalo, konala se generální zkouška stanice severního pólu. Z rozebraných rour vyrostla kostra obytného stanu, která byla potažena gumovým obalem. Zevnitř byl stan vyčalouněn obrovskou prošivanou pokrývkou z kajčího peří. Radiové stožáry byly zmontovány a stanice dostala proud. Lidé se oblékli šaty, připravené pro život v polárních krajích a vybalili zásoby potravin. Od 19. do 25. února žila celá skupina, jakoby byla na severní tůči a tato generální zkouška dopadla dobře. Však také trvaly přípravy celý rok. Mimo letadla, na nichž se pracuje nepřetržitě a která se ustavičně zdokonalují pro lety do Arktidy, bylo třeba zvlášť vyzkoušet potraviny, oděvy, stany, zaměřovací přístroje a zařízení radiové stanice. Ústav pro chemické zkoumání potravin dostal na jaře 1936 za úkol zásobiti žaludky výpravy na půldruhého roku vydatnými potravinami. Ústav vypracoval asi 40 druhů potravinových koncentrátů, z nichž se dala vyrobit celá řada jídelních lístků: tak třeba k snídance kávu, tlačený kaviár, omeletu a opékaný bílý chléb s masem. Tento chléb obsahoval totiž už v těstu 25 procent masa. Mimo to dostali celou spoustu polévkových kostelů nejružnějších druhů, špek, zeleninu, kompoty, čaj, rýži, čokoládu, vitaminové bonbony, nákypy, máslo, sýr, kakao, uzenky, paštiky, maso, citronovou šťávu a — korunu všech dobrot — dort, který vážil 16 kg. Výprava s sebou vezla dobrotu tunu takových koncentrátů. 50 kusů hovězího dobytka a 1500 kuřat to zaplatilo životem, jenom zeleniny bylo zpracováno přes 3 tuny. Kuchař s tím pak arci mnoho práce neměl, neboť koncentráty byly zpracovány tak, aby mohlo být kterékoli jídlo za pět minut hotovo.

Šatstvu se věnovala stejná péče. Košile a kalhoty byly z kůže mladých sobů a byly ušity kožišinou dovnitř. Mimo to dostaly košile podšívku, která se dala snadno vyměnit. Přes košili nosili účastníci výpravy vestu z kůže, podšitou kožišinou. Spodní prádlo bylo z nejjemnější ovčí vlny. Na nohách měli měkké kožišínové punčochy. Kazajky měli ze sobí kůže. Tyto kazajky byly šity kožišinou dovnitř a dlouhé kabáty ze sobí kůže, které oblékali navrch, byly šity kožišinou ven. Na hlavách nosili čepice z mladých sobích nebo kuních kožišin.

Pro otop vezli s sebou zvláštní primusové vařiče, upravené tak, aby se daly upotřebit i v kuchyni i k vyhrát stanu. Topivo byl petrolej, a počítali s půldruhým kilem na den. Přístroje vážily dohromady 450 kg. To byly astronomické přístroje pro zaměřování přesné geografické polohy a malá pozorovací bouda s teploměry, hygrometry, barometry a všemi možnými přístroji pro výzkumy moře rumpál s lanem, který spouští měřicí přístroje až na mořské dno, síť na zkoumání organických látek v mořské vodě, magnetické měřiče a konečně kyvadlový přístroj pro určení zemské tíže, sestavený zvlášť k tomuto účelu. Samá radiová stanice vážila 500 kg. Stanice měla dvě dokonale přijímačky a vysílačky. K tomu patří akumulátory, které musí vzdorovat mrazu. Nabíjení akumulátorů se děje pomocí motoru, který je poháněn větrem, a je-li málo větru, tedy benzinovým motorem, po případě ručně.

Cesta k pólu.

22. března 1937. Z Moskvy odlétlo pět letadel k severu, řízených nejslavnějšími letci sovětského Svazu. Na palubě jsou členové severní polární stanice: Ivan Dmitrijevič Papanin, vedoucí stanice, Ernst Teodorovič Krenkel, radiotelegrafista, Jevgenij Konstantinovič

Fjodorov, odborník pro magnetismus, Pjotr Petrovič Širšov, hydrolog. Výpravu vede profesor Schmidt. Tento den odjezdu byl volen proto, poněvadž první jarní měsíce jsou nejpříznivější pro arktické lety. Léto je nebezpečnější, protože se často tvoří husté mlhy, prostírající se nad obrovskými rozlohami a sahající často až do výše několika tisíc metrů. V zimě je polární noc nepřekonatelnou překážkou. Jen jaro mívá několik jasných, průzračných dnů, které tvoří předpoklady pro několikadenní výpravu. Výprava se dáva směrem k Rudolfovu ostrovu, k nejsevernějšímu ostrovu země Františka Josefa, na němž byla už v minulém roce zřízena základna pro tuto polární výpravu. Výzbroj a zavazadla pro výpravu dovezly tam už parníky a dvacet mužů tu přezimovalo. Na této základně přezimovala i dvě rezervní velká letadla a dvě lehká letadla. Let z Moskvy na Rudolfův ostrov trval do 18. dubna. Výprava mezitím třikrát přistála a přestávky se pro špatné počasí protáhly na hezkou řádku dnů. I na Rudolfově ostrově zdržela se výprava přes měsíc, než mohla odstartovat k poslední trati. Padal sníh, tálo, byla mlha, přišlo. 20. května prohlásil meteorolog, že se dá příští den čekat pěkné počasí. Všichni ožili: traktory přivezly pohonné látky pro letadla, mechanikové prolézali letadly, čistili je od sněhu a zmraků, na letišti vysoko zasněženém byly proházeny brázdy, kterými by při startu proklouzly obrovské lyže podvozků.

21. května ve 4 hodiny 52 minuty vzneslo se první letadlo s profesorem Schmidtem, se čtyřmi muži, kteří měli přezimovati s palubní posádkou. Zamířilo k severnímu točnu. Do 11 hodin byla radiová stanice v nepřetržitém styku s radiovou stanicí v letadle, pak bylo spojení náhle přerušeno. Celé hodiny byl prohledáván éter, aby se našla stopa po profesoru Schmidtovi, všechna ostatní spojení byla přerušena, ale letadlo se nehlásilo. Všechna letadla stála připravena k startu, aby vylétla na pomoc. Kolem 9 hodin se najednou ozvala stanice: „Zde UPOL. Slyším vaše vysílání velmi dobře.“ Nato došlo sdělení, že letadlo přistalo bez pohromy v 11 hodin 10 minut, právě v tu chvíli, kdy bylo vysílání z letadla přerušeno pro krátké spojení. Na Rudolfově ostrově čekali na další pokyny, aby mohli vypravit další tři letadla se zavazadly expedice. Pro špatné počasí se to několik dnů zdrželo. Mezitím bylo letadlo na kře vyprázdněno. Vedle letadla stálo už pět stanů, povětrnostní stanice byla už zřízena, dvě anteny čněly k nebi a mezi nimi stál na třech nohách teodolit, přístroj k určování geografické polohy. Lidé na kře počali okamžitě s vědeckou prací a už prvního dne podávají první meteorologickou zprávu. Mužstvo zatím zřizuje letiště, které má přijmout ostatní tři letadla. Průměr celé kryje je dva kilometry dlouhý, samo letiště zaujímá plochu 1000 metrů dlouhou a 400 metrů širokou. 25. května pozdě v noci — přes to je docela jasno, poněvadž zde v tuto dobu stojí slunce nad obzorem — vzlétá druhé letadlo a hned za ním ostatní dvě. Letí vedle sebe v pětikilometrovém rozstupu, hledajíce letadlo, které je u cíle. I tato okolnost byla předmětem dlouhých předchozích úvah: jakou barvou je třeba natřít letadlo, aby je bylo ve zvláštních poměrech Arktidy zřetelně vidět. Mnohaleté zkušenosti rozhodly, že oranžová barva je nejvýhodnější. Při této příležitosti byla rozřešena i druhá důležitá otázka: Jak je možno se přesvědčit, je-li kra, na které hodlá letadlo přistát, dosti silná, aby je udržela. Na rozhodnuto — vzít s sebou bomby. Pokusy na zamrzlém jezeře blízko Moskvy ukázaly, že lze sílu ledu určit podle odporu, který klade nárazu pumy určité váhy. Právě tak vyzkoušeli led na severní točně, dříve než přistali. Než mohla tři zadní letadla přistát, musela najít letadlo první. Poněvadž pak v těchto místech nelze spoléhat na kompas, považovali za nejlepší vyhledat letadlo goniem. Poněvadž však byl usměrňovač v Schmidtově letadle poškozen, byl to velmi obtížný úkol. Jenom jedno letadlo našlo přímo cestu k cíli, zatím co druhá dvě musela přistát o několik desítek kilometrů stranou, odkud našla cestu ke stanici teprve za několik dnů, když se jim podařilo radiové spojení se severní točnou.

6. června ve 2 hodiny dopoledne — při zdejší viditelnosti nebudeme raději říkat v noci — byla polární stanice „Severní točna“ oficiálně zahájena. Ve 3 hodiny 30 minut vzlétla čtyři letadla a na kře zbyli Papanin, Krenkel, Širšov a Fjodorov. O jejich pouti na kře ledové, která šla bouří a sluncem, mrazem, sněhovými vánicemi a mlhou, vypravuje deník, který vedl Papanin 274 dnů velmi bedlivě. Osvětíme drobné výtahy tohoto velikého putování....

Z Papaninova deníku.

21. května: Stan a radiová stanice jsou postaveny, snažíme se navázati spojení s pevninou. Schmidt mi hučí do uší, Krenkel je nervósní... 22. května: První noc na točně jsme ani já ani Krenkel nezamhouřili oka. Ztrávil jsem celou noc zařizováním tábora... 23. května: Ukázalo se, že je naše kra silná 3 metry 10 cm. Na tom se už něco udrží. Začíná zuřivá sněhová vánice... 6. června: Měli jsme k večeri rybí polévku, kterou jsem sám uvařil... 10. června: Konečně dlouho očekávané dobré počasí. Ticho. Začali jsme záměrně rozdělovat zásoby na tři body. Kdyby se jedno zásobíště potopilo nebo kdyby bylo rozdrveno ledem, mohli bychom žít ze zbyvajících dvou... 11. června: Rozdal jsem každému tři horké uzenky, kaviár a čaj. Zásoby ryb a masa jsme schovali do „ledničky“ — totiž do díry, vykopané v ledu. Krenkel sděluje, že dostal radiem Laskerovu nabídku, abych si s ním zahrál jednu šachovou partii... 12. června: Širšov odešel do své chemické laboratoře, aby zjistil, jestli nezamrzly v lahvičkách různé zkoušky vody. Včera jsme natáhli gramofon... 14. června: Dnes jsme prohlíželi na lyžích trhlínu ve kře. Je to celá řeka. Nalézáme se tedy na plovoucím ledovém ostrově... 16. června: Musel jsem spráskat našeho Vasila (psa, který s námi přezimoval), zasloužil si to, ustavičně štěkal... 18. června: Fjodorov dává Čkalovi (který právě povádí let Moskva — USA) každé tři hodiny hlášení o počasí. 19. června: Neobyčejně napínavý den. Slyšel jsem docela zřetelně hukot motoru. Ale letadlo jsme nespátřili, zakrývaly je silné mraky. Posílali jsme do oblak tisíce kleteb. Kdyby byl Čkalov shodil aspoň jedny jedinké noviny nebo dopisy z domova, tolik jsme se těšili!... 20. června: Ukázalo se, že je pod námi oceán 4374 m hluboký... 21. června: Celá kra, na které žijeme, je křížem krážem popukána. Rozhodli jsme se, že postavíme pravidelné stráže... 22. června: Dostal jsem rozkaz řídití Gromovův let (Gromov je druhý letec, který uskutečnil transpolární let)... 29. června: Celý den jsem se lopotil s masem, krájel je na kusy a nasoloval... Kra se pohybuje velmi rychle. Teodorovič pořádá honbu na radioamatéry... 13. července: Naše ženy slíbily, že pošlou s Gromovovým letadlem dopisy, mně dokonce pomeranč a okurku. Napjatě čekáme na hukot motorů. Šeňa vylil barvu, půl kilometru se brodil ledovou vodou, aby naznačil linii pro správný směr. Teď je smutný, že Gromov přeletěl točnu a nezahnul k naší kře... 9. srpna: Petr Petrovič vzbudil Šeňu: „Gratuluji ti, máš synka!“ Šeňa je tedy tatínkem... 15. srpna: Podařilo se nám učinit veliký vědecký objev o protichůdných proudech (směrem k severu) v různých hloubkách... 21. srpna: Žena Petra Petroviče porodila holčičku, ale ještě mu nehlásil, jak se jmenuje... 23. srpna: Dnes ráno k nám dolétl racek... 30. srpna: Dnes nás navštívil racek lední. Přilétl od jihu, od Grónska. Něco na nás vykřikl a odletěl na západ... 1. září: Naše kra je stále menší a menší. Trhlína se přibližuje stanu... 2. září: Viděli jsme v trhlíně lvouna. Hloubka oceánu pod námi je 4293 m... 10. září: Šeňa složil stan, ve kterém měl magnet a začal stavět zdi z ledu... 12. září: Dobré počasí, ačkoli je slunce už velmi, velmi nízko. Brzy zapadne a začne polární noc. Za pět dnů nás proud zahnal o 25 mil! Jaká to je rychlost! Viděl jsem druhého lvouna... 13. září: 3767 metrů pod námi. 17. září: V síti jsme našli spoustu malých ráčků a všelijakých drobných živočichů. Strašlivá

bouře... 21. z á ř í: Na oslavu čtyřměsíčního jubilea... skleničku kořalky. Všichni máme slavnostní náladu, ohlíželi jsme se, umyli a převlékli do čistého prádla... 26. z á ř í: Slunce je stále níž a níže, je už těsně nad obzorem a rychle mizí... 30. z á ř í: Necítím se dobře. Doktor Petr Petrovič — ale na chirurgii raději nemyslet — řezal nádory na prstech, koupil si kilo nebo dvě kila hovězího masa, doma je rozřezal a zase sešival. Ba ne, raději se nedostat doktoru Petrovičovi do rukou... 1. ř í j n a: Doktor přece pomohl... 5. ř í j n a: Led se začíná srážet... 14. ř í j n a: Dnes je 32 stupňů mrazu... 26. ř í j n a: Žijeme na sudu střelného prachu... 30. ř í j n a: Člověku je líto pohledět na Šeňu, sedí bez ustání ve své ledové pozorovatelně... 6. l i s t o p a d u: Večer jsme otevřeli „holičský salon“. Stála před ním fronta čtyř lidí... 13. l i s t o p a d u: Peču, vařím kakao. Mám dnes narozeniny... 1. p r o s i n c e: Nalézáme se na 82. stupni 46. zeměpisné šířky. Skoro se už ani nesluší, abychom říkali své stanici „Severní točna“... 9. p r o s i n c e: Po prvé vyplouvá srpeček měsíce nad obzor... 18. p r o s i n c e: První polovina polární noci je za námi... Silvestr: Krabička tlačeneho kaviáru... uzenky... uzená slanina, sýr, ořechy, čokoláda, bonbony. Pak jsem ustríhl cop, který zatím Krenkelovi narostl... 3. l e d n a: Hloubka moře 230 metrů. Nejsme daleko od grónského pobřeží. 16. l e d n a: Sněhová bouře. Radiogram... „Murmanec“ dosáhl hranice ledu. Dnes jsme po prvé vynechali vysílání na pevninu. 17. l e d n a: Červánky... 18. l e d n a: Je hrozná zima. 47 stupňů!... 20. l e d n a: Pocítili jsme první silný náraz. Od obytného stanu k nejbližšímu konci kry je pohyb 300 metrů. Rumpál a hydrologický stan jsou na jiné kře... 24. l e d n a: Ledové balvany se znovu srazily... 27. l e d n a: Sněhová vichřice. 29. l e d n a: Už třetí den sněží — s obavami myslím na zásoby potravin... 31. l e d n a: ... silné nárazy. 1. ú n o r a: Osm metrů od našeho stanu úzká trhlina... Radili jsme se, jak máme postupovat. Širšov šel opět k trhlině a vrátil se s nepříjemnou zprávou: trhlina se rozšířila o pět metrů a probíhá těsně podél skladiště... Rozbil jsem sekýrou ledovou střechu, skočil jsem dovnitř a ocítl jsem se náhle ve vodě: skladiště bylo zaplaveno... Žijeme nyní na ledové kře, která není v průměru širší, než půl kilometru. I hvězdárna je zaplavena... Ráno... dvě zásobárny potravin a technické skladiště jsou od nás odříznuty. 2. ú n o r a: ... Trhlina ohrožuje stan s radiovou stanicí a probíhá pod hedvábným stanem... sebral jsem všechno šatstvo, palivo a zásoby potravin a přenesl jsem je na zbytek ledové kry... všechno do našeho obytného stanu. Zůstali jsme na kře, veliké 50 × 70 metrů... Vítr se ukázal být silnější, než led. Petr Petrovič a Šeňa odešli k rumpálu, skákajíce s jedné kry na druhou. Přenesli všechny naše věci blíže k táboru... Stmívalo se. Zůstal jsem na stráž celou noc. Vyšlo měsíc. Máme z toho velikou radost, potřebujeme nyní světla velmi naléhavě, ve tmě bychom se mohli zřítit... 3. ú n o r a: Teodorovič dal do pořádku antenu... Z radia jsme se dověděli, že vláda učinila opatření, aby nám pomohla... Vyšlo slunce. 4. ú n o r a: Noc minula klidně, bez nárazů. Spustili jsme gramofon a s rozkoší jsme poslouchali hudbu. 7. ú n o r a: ... Led se sráží... za 22 hodin urazili jsme při bezvětří 17 mil... Úžasná rychlost. Zdá se nám to neuvěřitelné. 8. ú n o r a: Viditelnost se lepší. Teodorovič vyšel ze stanu a zvolal: „Vidím zemi!“ To jsou vysoké hory v Grónsku. Jaká radost! Zemi jsme už neviděli celých devět měsíců. Ledové kry se začínají spojovat a navzájem přimrzávat... 12. ú n o r a: Teodorovič zahlédl na obzoru světlo... Reflektory „Tajmyru“. Vystřelili jsme raketu, ale na „Tajmyru“ ji nezapozorovali. Dvakrát denně mluvíme s „Tajmyrem“ pomocí radia. 15. ú n o r a: Letec Vlasov odstartoval k nám... hluk motoru... dnes však tábor nenašel. 18. ú n o r a: Letadlo k nám přiletělo neočekávaně... a přistalo. Uchopil jsem lyžařskou hůl a běžel jsem k leštišti, které je vzdáleno dva a půl kilometru. Vlasov mi šel vstříc. Pocit radosti se nedá popsat. Vlasov přinesl z ka-

biny mandarinky a leningradské pivo a odevzdal mi šest dopisů... 18. ú n o r a: Spatřil jsem náhle úplně jasné dým z parníku, pak stožáry a lodní trup. Za chvíli na to obrysy další lodi (Murman). Od lodí k táboru je pouze 8 mil... Šeňa a Petrovič se holili, pak určil Šeňa astronomicky, kde se nalézáme... 19. ú n o r a: To byl náš poslední den na stanici „Severní pól“. Jsme rádi a přece trochu smutni, že se musíme rozloučit s ledovou krou, na kterou jsme si už zvykli. Ledoborce prorážejí ledovou bariéru. Tajmyr a Murman se blíží... Zastavují ve vzdálenosti dvou kilometrů... Krenkel vysílá poslední radiogram naší stanice... Jdeme k červenému praporu, který zůstane na ledové kře... Poslední sbohem naší stanici „Severní pól“!

V ý s l e d k y.

Už nyní můžeme kladně zodpovědět otázku, zda vědecké výsledky stály za takovou námahu a vydání. Detailní využití potrvá ještě delší dobu, ale přehled, který účastníci stanice nedávno uveřejnili, nepřipouští pochybnosti. Za 274 dnů plavby provedli 534 měření geografické polohy a určili 143 bodů, vyznačujících cestu na mapě. Za polárních dnů používá se k měření slunce nebo měsíc, za polárních nocí hvězdy. Za celou dobu urazila tato stanice 2.500 km velmi klikaté cesty, takže pohyb ledu dosáhl průměrně 10 km denně. Ve skutečnosti měnil se pohyb velmi značně. Někdy stála expedice 2—3 dny na jednom místě, jindy zas urazila za den 43 kilometry. Rychlost byla tím větší, čím víc se blížili k jihu. Kromě pohybu ledu změřili také v 374 případech, jak led krouží. Pohyb ledu způsobuje především vítr, ale mimo to existuje ještě nezávislý pohyb, směřující k jihu. Je zajímavé, že led tlačí vodu a nikoli voda led. Ukázalo se, že led tlačí pouze nejvyšší vrstvu vody. Tlak sahá asi 35 metrů pod hladinu a obnáší asi decimetr za vteřinu. Do hloubky ubývá rychlost velmi značně. Tento proud strhává vodu z okolí, čímž vzniká protisměrný proud, takže pod jedním proudem běží někdy jiný proud opačným směrem. Kolem severního pólu obnáší hloubka moře přes 4 km a také další cesta ukázala, že moře je až ke Grónsku asi stejně hluboké. Měření dosáhlo až 2 km pod hladinou. V grónském moři zjistila však expedice dno už v hloubce 160—250 metrů. Teplota vody potvrdila Nansenovy zprávy o teplém atlantickém proudu a mimo to se zjistilo, že vody Atlantického oceánu vnikají do Ledového moře širokou branou mezi Grónskem a Špicberkami. Atlantická voda sahá až k pólu, takže se rozlévá na velkou část polární pánve. Šíře této teplé vrstvy sahá asi od 250 do 750 metrů pod hladinu. Teplota obnáší přibližně 0.77 stupňů nad nulou a dosahuje místy 1.72 stupně. Ale i v hloubce 4390 metrů — těsně u dna — naměřili teplotu minus 0.63, což je mnohem víc, než průměrná teplota vody. Toto zvýšení teploty třeba připisat teplotě půdy a bakteriálnímu procesům. Expedice našla zde malé živočichy a rostliny. V horních vrstvách objevila mikroskopické vodní rostliny, které rozkvétají ke konci polárního roku a stačí jim tedy světlo, které proniká do vody ledem. Z vyšších živočichů našla expedice vodní polární králíky, medvědy, lvouny a racky.

Také průzkum zemského magnetismu přinesl prozatím cenné výsledky: po celé cestě ledem nenašli polárníci žádnou magnetickou anomalii, t. j. žádný mimořádný magnetický vliv. Co se týče meteorologického pozorování, je třeba vytkat, až bude tato řada pozorování prozkoumána v souvislosti se všemi ostatními, polárními i kontinentálními stanicemi. Celkem však můžeme říci, že je počasí v těchto končinách mnohem klidnější, než na okraji ledového moře, kde vanou větry mnohem silněji než uprostřed polární pánve.

K dnešnímu číslu jsou přiloženy šekové vplatní lístky. Prosíme pp. odběratele, aby předplatili II. čtvrtletí a vyrovnali event. nedoplatky.
Administrace.

Svět knih

KULTURNÍ ZPRAVODAJ

Vítězslav Nezval:

TAK ZDÁ SE MI*

*Tak zdá se mi že omládlá jsi
Máš růžovou a svěží plet
Až na ty postříbřené vlasy
Mohla by ti dnes závidět*

*Nejedna vychloubavá paní
A dosud pyšná na svůj věk
Vypravuj něco pro zasmání
Třeba jak jednou tatínek...*

*Anebo podrob svého syna
Nemilosrdné kritice
Nalej mu jen půl sklenky vína
Anebo můžeš slobit se*

*Že v pokoji je nepořádek
A že se páří pečene
Hudba těch bezpředmětných hádek
Zní pro mě už vznešeně*

*Jak rytmy řeckých tragedií
Připsané na vrub osudu
Pořád utlouct se mnou dvěma kyji
Svou nemoc žravou obudu*

* Z právě vyšlé sbírky básní „Matka Naděje“.

NOVÉ KNIHY

ARNE NOVÁK: RUCHOVCI A LUMÍROVCI V BOJÍCH PROTI KRIVDĚ A ZA PRÁVO. Už svým výmluvným názvem naznačuje nová studie našeho předního literárního historika a kritika Arne Nováka, jaký je její obsah a tematická osnova. Je to literární historická monografie o básnících, se skupených kolem časopisu Ruch a Lumír, monografie příkladná v své

Úkol básníků

Básník musí být hlasatelem a učitelem naděje. Jenom tak má své místo vedle lidí, kteří pracují, a právo na chléb. Neboť básník nepracuje: básník je to, co dělá, nucen dělat. Básník je jakoby nějaká zrůda, jejíž každý smysl je silně vyhraněný: vypadá uprosřed svých paží, rukou, očí, uší, jako malé dítě, unášené obry. Je nucen vidět dále, je nucen předvídat a cítit dopředu, sedí nahoře na těch mohutných ramenou a jeho pohled proto letí až k obzoru básníků a vůně hvězd padá na něho. Jeho práce záleží v tom, že říká: jiní dělají to a to. Je tedy naprosto spravedlivý požadavek, že básník, chce-li mít dovolení a právo žít, musí být učitelem naděje. Člověk lační celým tělem po opravdovém světě. Básníkovým posláním je, zpívat o nepokojném rytmu a vzrušenosti opravdového světa.

Jean Giono

zhuštěnosti a jasném podání a v tom, jak přesvědčivě i zasvěceně postihla ducha básnické školy Ruchovců a Lumírovců a tím ducha, vývojově i dobově důležitého úseku naší literatury v 2. polovině minulého století. Arne Novák nám tu přibližuje názorový svět a ideový arsenál bezmála všech básníků od V. Šolce a R. Mayera přes Svatopluka Čecha a J. V. Sládku až k Vrchlickému a jeho epigontům, aby ukázal jasně, v hutné a zdařilé zkratce, jak se v našem básnictví vyvíjela idea sociální souběžně s ideou národní a jak čeští básníci odjakživa byli stejně stateční v boji za národ jako za demokracii a sociální práva člověka. Dílo Arne Nováka, shrnující do několika málo stran celé myšlenkové bohatství, názorový růst a vývoj i zásadní postoj několika básnických generací a jejich poměr k sociálním i politickým otázkám své doby, bude jistě z těch nejdůležitějších knih, jež budou základním pramenem poznání naší literární minu-

losti. Vychází proto Nováková studie „Ruchovci a Lumírovci v bojích proti krivdě a za právo“ v edici Postavy a dílo, kterou rediguje Josef Hora, po právu. Neboť právě tato edice malých literárních monografií si vzala za úkol prostředkovat poznání ducha naší moderní literatury výkladem díla i postav, jež českou literaturu reprezentují nejvýrazněji. Cena svazku je 8 Kč.

VÍTĚZSLAV NEZVAL: MATKA NADĚJE. Nová básnická sbírka Vítězslava Nezvala nesoucí prostý, ale výmluvný název „Matka Naděje“ je poesii básnickovy lásky k matce, je vyznáním srdce, které se zachvělo úzkostí o život bytosti na světě nejdražší. Slovem je to reakce básnickovy sensibility a obzornosti na bolestnou skutečnost, kterou je matčina nemoc. Nedomnívejte se však, že je to poesie příležitostná; byla by to nespravedlivá krivda vůči hodnotě této básnické knihy, překvapující jedním směrem! Zejména však

Karel Čapek:

OD NÁMĚTU K SCENARIU*

Dlouhá a svízelná je cesta od pouhého námětu k projekčnímu plátnu. Na počátku je tedy pouhý slovní námět, který se nejbastěji vyskytuje ve formě knihy nebo divadelní hry; ale aby mohl proklouznout do světa, kde se filmuje, musí se smrsknout na několik stránek textu, kterým se říká synopsis. Synopsis je stručný děj námětu, z něhož je vyneseno všechno podružné, jakož i všechno hlavní; říká se tomu také dějová kostra, asi proto, aby se tím vyjádřilo obvyklé vřaždné nakládání s námětem. Proto do filmu vstupuje psané slovo toliko v posmrtné a jaksi zhuštěné podobě koster; teprve tato pečlivě vyvařená a vysušená kostra se odevzdává k dalšímu pěstění, které se jmenuje treatment.

Treatment vzniká obráceným postupem než synopsis, totiž tím, že se vzorně preparovaná kostra původního námětu začne znovu obalovat masem podrobnosti, episod, dialogů a podobných okolka, které mají budit dojem rozvinutého děje; ale to maso už je čistě filmové. Tady se literární předloha překládá do řeči tak zvaných filmových prostředků. Na příklad hrdina na filmovém plátně nemůže jen tak vzpomínat na dívku svého srdce; místo toho si musí třesoucími se prsty zapalovat cigaretu, nadešť prudec vstane a přistoupí k oknu, nebo něco takového. Rovněž film nemůže potřebovat prostě tvrzení, že hrdinka má srdce zlomené; místo toho musí táž kráčet podzvětným parkem, kde se pomalu snáší padající listí jednak na osamělou stezku, jednak na sochu Amorovu. Lidé na filmovém plátně si neschvějí jen tak něco myslet; mohou to říci nahlas, ovšem s podmínkou, že toho nebude moc; mohou někdy kráčet nebo si dokonce kradmo setřít slzy; ba mohou i dopis napsat, ovšem jen v rekvizitní rychlosti, škrty škrty, a už to musí být. Pro film existuje jen to, co je vidět nebo slyšet. Učeně řečeno, treatment je překlad myšleného obsahu do forem jevových; vyjádřeno prakticky, treatment je jisté násilné nakládání s námětem za tím účelem, aby se lidé mohli na něj po dvě hodiny dívat a nemuseli si při tom nic myslet. Zejména pak treatment musí pamatovat na to, aby se častěji měnila scenerie, protože divák chce pořád vidět něco nového, ale aby se zas neměnila příliš často, protože dekorace, to dá rozum, nejsou zadarmo a exteriéry šerou hrozně mnoho času. Může se tudíž také říci, že treatment je takové nakládání s námětem, aby jeho točení netrvalo déle než čtrnáct dní a nepřišlo draž než přesně na tolik, kolik se někdo uvolil do toho filmu vřazit.

Teprve z treatmentu vzniká další stadium, a sice vlastní filmové scenario, libreto nebo též po česku drábůch. Scenario se dělá tak, že

* Z právě vydané knihy „Jak se co dělá“.

Gustav Winter:

ZÁKONÍK ŽIVÉHO ČESKÉHO JAZYKA NA OKRAJ JEDNOHO SLOVNÍKU.

Československý spisovatel byl až do dneška v paradoxní a v určitém ohledu záviděníhodné situaci. Hovorová živá řeč se během jednoho století od doby národního probuzení dožila takového rozmachu, že všechna pravidla gramatiky, stylu a slovníku zůstala velmi pozadu za touto evolucí. Toto opoždění je tím vysvětlitelnější, že ti, kdož tvořili kanon literárního jazyka, byli jazykovými historiky, hypnotisovanými bohatstvím a libozvučností češtiny šestnáctého století, která neměla než jedinou chybu jako Rollandova kobyla, totiž tu, že byla mrtvá. Malé příručky gramatiky a pravopisu, vydávané k potřebě škol, obsahují ještě dnes překvapující archaismy. Jako mladí studenti jsme se bavili tím, že jsme skládali celé věty naprosto korektní, ale i nesrozumitelné „člověku z ulice“. Spisovatel, který se obracel na současnou veřejnost a ne na minulost, překračoval každou chvíli, aniž chtěl, přísný rámec gra-

matiky, oficiální mluvnice a frazeologie a to se ovšem nedělo bez vehementních protestů ze strany profesionálních strážců jazykové čistoty, kteří jazyk interpretovali jediné a pouze se stanoviska historického. Spisovatelé se bránili; český literární život poznal periodické boje mezi gramatiky a spisovateli. Mluvíme o dobých spisovatelích, neboť pro prostřední tato anarchie byla neslychaným přepychem. Když jim byly vyčítány chyby a to chyby opravdové proti samému duchu jazyka i proti nezákladnějším pravidlům, měli stále možnost říci, že tradiční gramatika již nedostačuje a že přestala již dávno býti bezpečným vůdcem.

Tato anarchie byla ještě horší, pokud šlo o slovník. Od velkého klasického díla, Slovníku Jungmannova, který representoval situaci jazyka před 100

lety, žádné nové dílo nekodifikovalo, aby dalo oprávněné místo v jazyce i novým výrazům, které obohatily slovník literární, vědecký i lidový, veliké pokroky uskutečněné v jednom století. Autoři tak psali v naprosté nejistotě a třeba vychutnávali radosti tvoření, pocitovali zároveň i úzkosti lodníka, který vyjel na moře bez kompasu. Francouzský spisovatel se cítil často stísněn v poněkud příliš úzkých poutech zhoršeného slovníku do té míry, že zesnulý Antoine Meillet mohl s trochou nadšázky mluvit o francouzštině jako o mrtvém jazyku, poněvadž se vůbec nevyvíjí. Spisovatel český trpěl zlem právě opačným.

Nyní však vidíme, že se tento stav věci začíná měnit, již dnes máme několik školských mluvnických učebnic, které jazykovému vývoji po-

Při zácpě

vezmi Darmol, který účinkuje spolehlivě a bez obtíží. I při sebedešším užívání působí bez návyku. Zánětlivé čaje nebo polykání pilulek, žádné hořké sole. Chutné jako čokoláda je projimadlo **DARMOL**

se treatment pečlivě rozbiže na samé malé kusy, kterým se říká záběry.

Prostě pořádné scenario musí z děje nadělat nějakých osm set záběrů, při čemž si scenarista musí lámat hlavu, aby ty záběry byly pořádku, aby se střídaly celkové záběry s detailem, pohled shora a pohled zdola, aby se kamera jednou přibližovala, po druhé panoramovala dokola a po třetí jela po jeřábu nahoru; a někdy se ukrutně namáhá vymyslet záběr, jaký tu ještě nebyl, třeba pohled uchem jehly, nebo pro mne a za mne záběr kamerou, padající z letadla jako puma. To už je taková citlivost.

Tak, teprve po tomto nakládání je původní námět dokonale zfilmován a putuje do rukou režisérůvých. Nyní je na něm, aby ještě honem navrhl předělat děj, dialogy, scenerie, epizody a hlavně po-

slední scénu, která „není ještě to“; zvláštní, že poslední scéna není nikdy to pravé; uvidíte, že ani konec světa se jednou nepovede a bude hrozně slabý, a měl by se ještě několikrát předělat.

Nyní už se neodvratně blíží chvíle, kdy se bude film opravdu točit; už jsou angažováni herci a najat atelier na čtrnáct dní; už jsou rozvrženy stavební dny, kdy se budou děkorace, a dny, kdy se točí; pak už se nedá s námětem dělat nic — ... ovšem kromě změn, jejichž nutnost se vynoří během točení. „Tohle by mělo být jinak,“ řekne se potom. Nebo „taďy by ještě něco mělo být“. I předělává se to ještě nahonem za účasti producentů, režiséra, herců a kohokoliv, kdo zrovna sedí v kabině atelieru.

Hotový film pak posílá do nového děje a obsahu hlavně z těch změn, které byly nadělaný v této poslední horečné chvíli.

svou bezprostředností, citovou upřímností a básnickou intenzitou. Je to poesie, která vstřebala do svého rytmu a melodie, do své slovné krásy všecko čaromoc vzpomínky na matčino dětství, na její celý život, všecko vábení, kterým k básnickovi mluvilo za snu zjevení matky jako dítěte, jako nevěsty, jako mladé maminky s aureolou štěstí a radosti sklánějící se nad kolébkou a všecku moc vzpomínek, vyprávění a pohádek, kterými matka obšťastňovala svého syna. Je to poesie, která sugeruje obraz matky, jak ji vidí svobodná tvůrčí obraznost básnická. A ta si onen obraz utkala ze stříbrného přediva vzpomínek, snu a paměti a z pohádkové příze onoho tajemného života, který v hlubinách paměti žijí drahocenné rodinné relikvie a zapomenuté drahé postavy i věci domova a rodného kraje. Cena sbírky je 40 Kč.

TA NEJKRATŠÍ DOVOLENÁ. I když je to jenom na neděli do chaty, nebo na vděčné výlety do okolí, vždycky je nejlepší přípravou postarat se o nohy. Jak to? Vždyť víte jak nás dovedou potrápiti, zrovna když se nám venku nejvíce líbí. To je jenom proto, že jsme jim celý rok nevěnovali skoro žádnou péči. Proto je nejlepší několik dnů předem a potom ještě těsně před odjezdem navštívit pedikuru Baťa. Tam nám odborník ošetří nohy a správnou masáží upraví oběh krve.

PROČISTĚNÍ KRVE NA JAŘE je starý omlazující prostředek. Osvobodte své tělo od otravných látek DARMOLEM, který se dá libovolně dávkovat a vaše zažívání mírně upraví. DARMOLEM docílíte pocit volnosti, štíhlé a mladistvé postavy. — DARMOL obdržíte ve všech lékárnách.

skytly rozumné koncise. Příliš proslulá Pravidla českého pravopisu nebyla dosud nahrazena vydáním uzpůsobeným jazyku dnešnímu, ale nejsou již také považována za oficiální kanon než několika posledními nenařazenými. Ostatně se zdá, že i ona budou brzo nahrazena dílem zcela novým, které se nepropůjčí laciným úsměškům. Ale je to hlavně v oblasti slovníkové, kde došlo právě k velmi citlivému zlepšení. Česká Akademie vydává již od několika let Slovník který, pokud jde o rozsah překročí onen Jungmannův a který přes to bude jenom příručným slovníkem velkého thesauru české řeči, jehož vydání není pro okamžik uskutečnitelné. Na druhé straně Česko-německý slovník, vydaný péčí ministerstva školství a národní osvěty, zabírá také do rozloh jungmannovských, ale jako každý akademický slovník má daleko k svému

zakončení. A potom tato díla budou drahá a budou snad mít svoje místo ve veřejných knihovnách a úřadovnách, ale ne v rukou každého jedince.

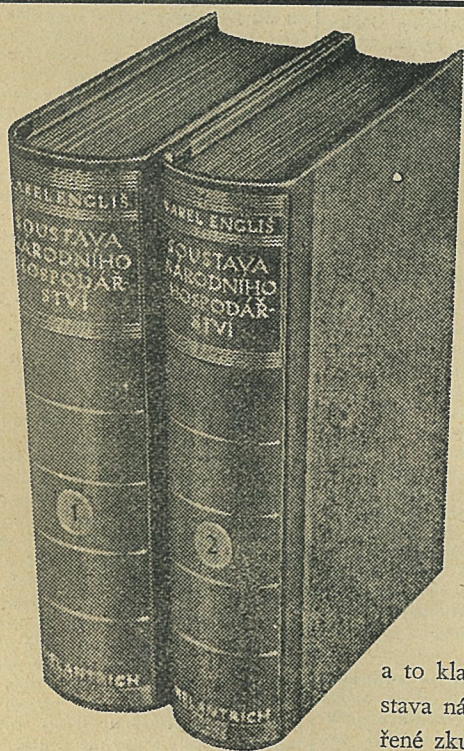
Těmto dvěma nevýhodám uniká třetí slovník a sice Vášův a Trávníčkův Slovník jazyka českého. Má především velkou výhodu v tom, že již je tu, zatím co dva ostatní se teprve rodí. Zpracovává úžasnou látku ve dvou svazcích, které svojí cenou i svými rozměry mohou velmi snadno zaujmouti místo i v knihovně Českoslováka středního stavu. Nežli bude ukončen slovník akademický, což nebude dříve než v několika letech, je Vášův a Trávníčkův slovník vlastně prvním a jediným zákoníkem bohatství současného českého jazyka. Některé z těch, na něž se obrátila před časem tradiční každoroční anketa Lidových Novin o nejzajímá-

vější knize roku, jmenovali toto dílo ve svých odpovědích. Na mou duši, kdybych měl odpovídati dnes, učinil bych tak pravděpodobně také, neboť na tolik jsem sledoval přitažlivým listováním v 1800 stránkách této knihy příjemně vybašené a jejíž tisk se velmi snadno čte. Je úplný? Nevím o tom ničeho, poněvadž jsem nemohl se přesvědčiti o opaku, ale v zásadě slovník živého jazyka není a nemůže nikdy býti úplný. Tak, jaký je, znamená ohromující bohatství, které skýtá čtenáři dvojitou radost. Zprvu radost neinteresovaného: je opravdová radost zamýšlet se nad tímto resumé vývoje sotva stoletého u jazyka, který takový Dobrovský vzor vši své vlastenecké lásky byl nakloněným považovati za jazyk vyhaslý. Je to dnes jazyk bohatý, úplný, pružný, podstatný a odstíněný, a za druhé radost zájemce: neboť zde je konečně studnice informací a referencí;

spisovatel se nepohybuje již více v neznámě. Stručně řečeno, vyhledávání slov v tomto slovníku je naprosto snadné pro Čechoslováka i pro jiného Slovana, pro které vzhled českého slova i nespočetných odvozenin, které mění jeho tvar, nemají v sobě nic záhadného.

Bude mnohem nesnadnější pro cizince slávistu, neboť starost o úsporně nutila autory seskupovati často celou rodinu slov okolo základního hesla. V novém vydání, které jistě nebude dlouho trvat, bude možno pomýšleti také na to, aby bylo usnadněno používání této knihy i těm z cizinců, kteří na příklad musí vyhledávati slovo „vyhoditi“ pod základním heslem hoditi. To je ovšem celkem malý nedostatek, kterého si vůbec nevíme čtenář československý, jemuž dílo Vášy a Trávníčka je adresováno přirozeně v první řadě.

L'Europe Centrale

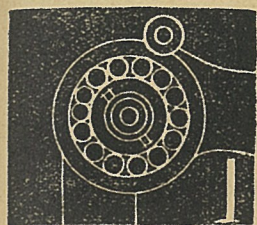

Skvělý plod československého ducha, úžasně tvořivé síly monumentálně konstruované, dílo naplněné fakty a při příjmné vědecké přesnosti i hlubokým citem.

K A R E L E N G L I Š S O U S T A V A N Á R O D N Í H O H O S P O D Á Ř S T V Í

Tímto dílem profesora Karla Engliša se zahajuje nové období československé národohospodářské vědy, která se tím zařazuje do hospodářské vědy světové a to kladným přínosem, soustavou ve své koncepci zcela původní. Vydávané dílo „Soustava národního hospodářství“ je závěrem autorovy více než třicetileté obrovské práce, ověřené zkušenostmi na místech nejodpovědnějších, ve funkci ministra financí a guvernéra Národní banky Československé, prošlé těžkými zkušenostmi let hospodářské krise. Englišova Soustava zjednáva jasno v složitě problematice hospodářských zjevů, odstraňuje zmatky, které se v hospodářské vědě v průběhu krise nakupily, překonává „krisi“ této vědy, vzniklou právě proto, že neměla jednotného pohledu na všechny hospodářské zjevy a síly hospodářsky působivé. Dílo vyšlo ve dvou svazcích velkého lexikonového formátu v polokožené vazbě, má celkem 1700 stran a stojí 450 Kč. Dílo začlo také zároveň vycházet v levných sešitech po 6 Kč. — Vyzádejte si podrobný prospekt nebo ukázkový sešit u svého knihkupce nebo přímo

v nakladatelství MELANTRICH, Praha XVI., Husova 20

L.C. Smith

jediný americký psací stroj s kuličkovým ložiskem v každé páce. Předvedeme Vám nový model a Váš starý stroj vezmeme zpět za výhodnou cenu. Dopište ještě dnes.

GIBIAN A SPOL.

PRAHA II, ŠTĚPÁNSKÁ UL. 32

politické
hospodářské
sociologické
vědy právní
a státní

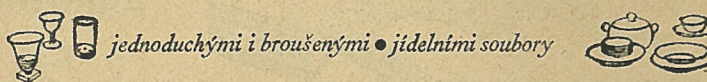
- DÉRER IVAN Dr., Naše problémy, Úvahy o základních otázkách Československa. 22.5×14.5 cm, 377 str. . . . . Brož. Kč 55.—
Váz. Kč 70.—
- PROCHÁZKA R., Labyrint míru. Likvidace války 1920—1980. 20.5×13.5 cm, 442 str. . . . . Brož. Kč 60.—
Váz. Kč 70.—
- K reformě občanského zákoníka (vědecká ročenka právnické fakulty Masarykovy university, r. XIV) 24.5×16.5 cm, 156 str. . . . . Brož. Kč 25.—
- Sborník společnosti Jaroslava Vrchlického 1935 až 1937, 25.5×17.4 cm, 153 str. . . . . Brož. Kč 60.—
- MARCEL JEAN, Le Germanisme et la Défense de la Paix, 21×13.5 cm, 292 strany . . . . . Brož. Kč 22.—
- RIST CHARLES, Histoire des Doctrines relatives au Crédit et à la Monnaie. Depuis John Law jusqu'à nos jours, 25×15 cm, 471 str. . . . . Brož. Kč 99.—
- DONALDSON JOHN, The Dollar. A Study of the „New National and International Monetary System“. 22×14.5 cm, 271 str. . . . . Váz. Kč 124.80
- FRASER GEOFFREY a NATANSON THADÉE, Léon Blum, 22×15 cm, 330 str. . . . . Váz. Kč 96.—
- MOWBRER LILIAN, Journalist's Wife. Twenty years adventure and romance lived inside the news of Europe during its most chaotic, exciting days—the romantic story of an intelligent woman. 22×14 cm, 362 str. . . . . Váz. Kč 97.50
- Dr. LONE LIANG, chinesischer Gesandter in Prag, Warum China kämpft. Vorwort von Dr. Wellington Koo, chin. Botschafter in Paris. 22.5×16 cm, 111 str. . . . . Brož. Kč 18.—
- SEYDEWITZ MAX, Stalin oder Trotzki, 22×15 cm, 512 str. . . . . Váz. Kč 68.—
- JOLY ALICE, Un Mystique Lyonnais et les Secrets de la Franc-Maçonnerie. 1730—1824. 26×18 cm, 329 str. . . . . Brož. Kč 66.—
- MIOUQUE ROBERT, Progrès et Prospérité. 27×21 cm, 92 str. . . . . Brož. Kč 16.50
- RÉAU LOUIS, L'Europe Française au Siècle des Lumières. Avec 2 cartes et 32 planches hors texte. 20×14 cm, 455 str. . . . . Brož. Kč 49.50
- LUDECKE KURT G. W., I knew Hitler. The amazing inside story of the Nazi Party. 22×14 cm, 715 str. . . . . Váz. Kč 84.—
- WRIGHT MILTON, The Art of Conversation and how to apply its technique. 21×14 cm, 354 str. . . . . Váz. Kč 84.—
- High School Self Taught. A liberal education. 20 volumes in one, 21.5×14.5 cm, 781 str. . . . . Váz. Kč 64.—
- KLOTZ HELMUT, Militärische Lehren des Bürgerkrieges in Spanien. 20×14.5 cm, 175 str. . . . . Brož. Kč 45.—
- KÖSTLER ARTHUR, Ein spanisches Testament. Mit einem Vorwort der Herzogin von Atholl. 21×14 cm, 240 str. . . . . Brož. Kč 60.—

F. TOPIČ, knihkupectví, Praha I., Národní třída 11
Dodá také Fr. Borový, akad. knihkupectvo, Bratislava, Dunajská 21

Nové domácnosti vybavíme (těž podle systému

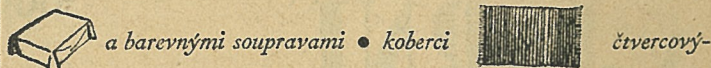
USA) vším, co patří k výzdobě a výbavě bytu • skleněnými soupravami

jednoduchými i broušenými • jídelními soubory

z karlovarského porcelánu • anticorrovým jídelním příborem

v dokonalém provedení Sandriku • lněnými stolními ubrusy a ubrousky

a barevnými soupravami • koberci

čtvercový-

mi, běhouny v provedení bouclé, vlasovými, ručně tkanými i vázanými •

záclonami s novými vzory a vazbami, stroj. i ručními • malým

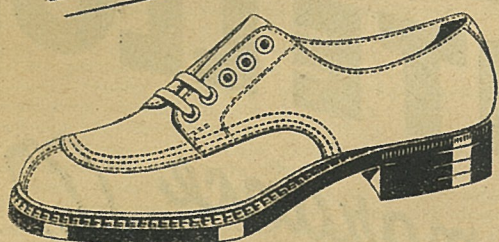
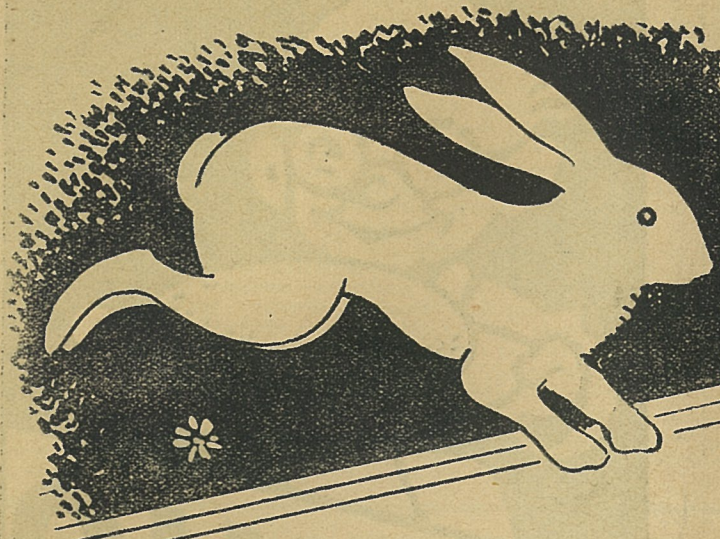
nábytkem, stolky, bary, židlemi pro dům a zahradu

• obrazy, plastikami, grafikami, dobrými reprodukcemi • Navštivte nás.

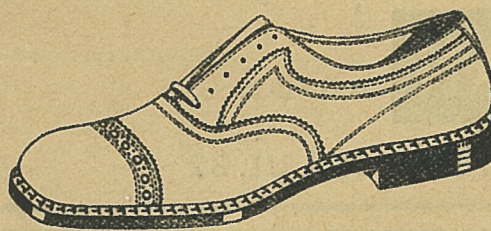

TOPIČŮV SALON Praha I, Národní 11

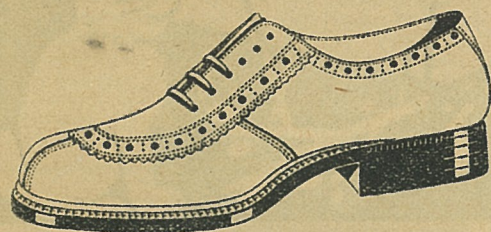
*Veselé
Velikonoce*

Sportovní polobotka pohodlného pološpičatého tvaru s praktickým derby stříhem.

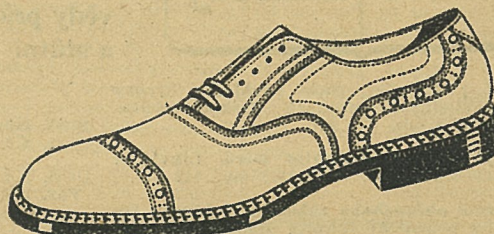

Vzor Kanada - protáhlá pánská polobotka s hranatou špičkou. Je z jemného boxu s vysokým nártem, důkladně vypracovaná.

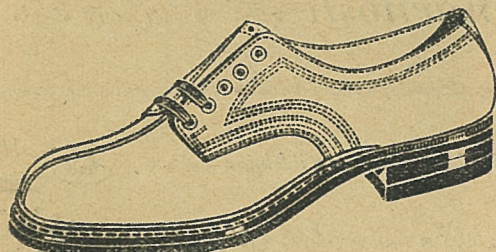

K anglickým sportovním oblekům pevnou polobotku z dobrého boxu.

99.-

Jemný tvar a jemný materiál jsou hlavní přednosti této elegantní pánské polobotky pro jaro. Má štíhlou špičku.

Oblíbený tvar sportovní polobotky s podélným ozdobným švem na špičce.

Zákazníci volili
z 56 druhů
pánských jarních
modelů.

Ke golfkám a sportovnímu obleku kombinovaná polobotka s protáhlou špičkou bez kaple.

V JARNÍ
obuvi
Flata

